

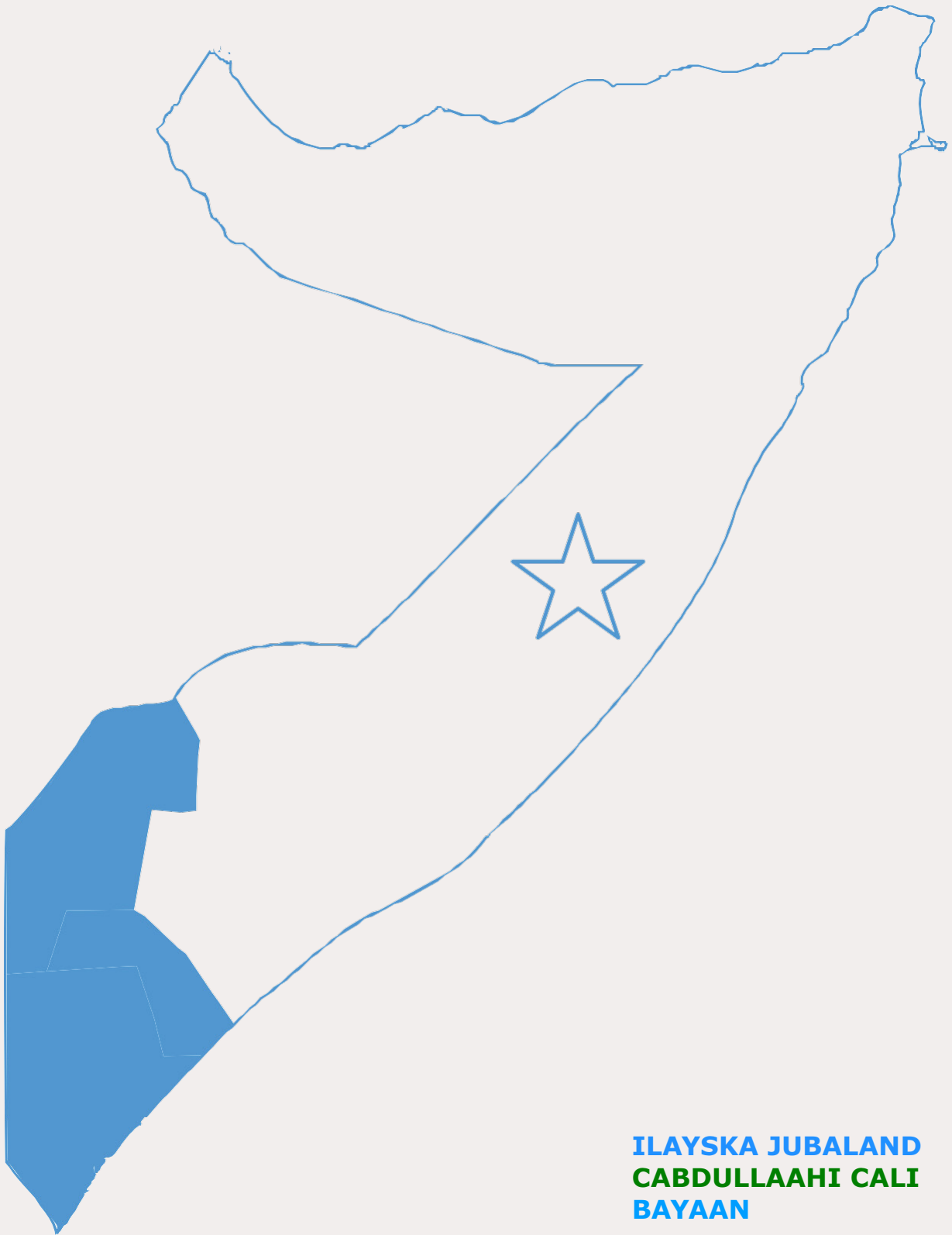
**ILAYSKA JUBALAND EE
MUSTAQBALKA**

**ILAYSKA JUBALAND EE
MUSTAQBALKA**

DR. CABDULLAAHI CALI

**Oo u Taagan Madaxweynenimada Jubbaland
2024-2028**

ILAYSKA JUBALAND
CABDULLAAHI CALI
BAYAAN

Hordhac

BY CABDIQAADIR NAGEEYE, BA, MA.

I Umad kasta oo magac leh qalbigeeda waxaa ku jira ilays ifaya —hogaamiye aragtidiisu iftiimiso dariiqa mustaqbalka wanaagsan. Dr. Cabdullaahi Cali, waxaan u aragnaa inuusan ahayn hoggaamiye kaliya, balse waa nin aragti dheer - waa nin waddani ah oo ay ka go'an tahay waxtarka dadka reer Jubaland oo ayna ka ahayn siyaasad kaliya. Isaga oo qalbigiisa qiiro ka buuxdo maskaxdiisan xikamadi ka buuxdo, waxa uu marag madoon u yahay ruuxa waaraya ee ummaddeenna— Ruux laga dhex-abuuray halbawlaha taariikhda, dhibka ka damqaday, oo uu hurinayo go'aan aan gabbasho lahayn oo u hagaya jihada loo maro barwaaqo iyo midnimo.

Cabdullaahi waa nin dhegaystay, wax ka bartay oo dadkeenna si qoto dheer u yaqaan; nin dadka ku hogaamiya dhaga-nugayl iyo naxariis. U doodista aan ka daalista lahayn ee uu ugu doodo caddaaladda, sinnaanta iyo horumarka, waxa uu ku kasbaday ixtiraam iyo qaddarin cid kasta oo fursad u heshay in ay aqoon u yeelato—ixtiraam aan ka dhalan awood ku cabsi gelisa, balse nin si dhab ah loo jecel yahay oo daacadnimadiisu aanay garanayn wax tanaasul ah. Innagoo isku duuban, aan si geesinimo iyo kalsooni ku jirto horay ugu soconno, innagoo og in Madaxweyne Cabdullaahi Cali uu hoggaanka hayo, oo ay weli inoo dhiman yihiin maalmihii ugu wacnaa.

Aynu ku dhiiranno in aynu ku riyoonno Jubaland oo leh fursado aan la koobi karin, oo ay cadaaladi ka jirto, qof kasta oo muwaadin ahna uu si diirran ugu hanto xoriyadda iyo sharafta. Aynu ka faa'iidaysano fursadan qaaliga ah si aynu u qorno baal cusub oo taariikhda qarankeena ah - cutub aan lagu qeexin dhibaatooyinkii hore, laakiin lagu qeexay guulaha mustaqbalka. Inaga oo qabna kalsooni iyo go'aan qaadasho aan leexleexad lahayn, aynu si geesinnimo leh ugu soconno waaga cusub - waaga ay ifinayso nuurka rajadu, oo ay hagayaan gacmo sugan oo aad ku aamini karto mustaqbalkaaga.

Tusmada

TIIRKA 1AAD: Abuurka Qarannimada iyo Dhismaha Qaranka

Aqoonsi La Wadaago, Rajo Cusub, Ruux Aan la Dumin Karin 6.	.....
Guri la Wada Leeyahay: Isku dhafnaan, Is-aamin, iyo Rabitaanka Shacabka 7.	.....
Ummad ka soo kacday dambaska, oo ah Qaran Sharci leh 8.	.....

TIIRKA 2AAD: Abuurka Dulqaadka iyo Wada-noolaanshaha Wanaagsan

Qaran Tolmo badan leh 9.	.....
Laba Waddo Oo Isku Xiran: Awood Hoos laga soo dhisay iyo Dowlad xoog leh	..... 10.

TIIRKA 3AAD: Geedka Jubaland: Xididdada Midnimada oo Dhalisa Miraha Barwaaqada

i. Maamulka 13.	.....
ii. Jubbaland oo Al-Shabaab laga xoreeyay 14.	.....
iii. Dib u dhiska iyo dib u celinta 20.	.....
iv. Nidaamka Sharciga iyo Cadaaladda 21.	.....
v. Maamulka Maaliyadda Dadweynaha 22.	.....
vi. Waxbarashada Muwaadinka iyo Awood-siinta 23.	.....
vii. Ganacsiga iyo Wax soosaarka 24.	.....
viii. Gaadiidka iyo Kaabayaasha dhaqaalaha 25.	.....
ix. Tamarta 26.	.....
x. Isticmaalka Dhulka oo loo siman yahay iyo Dib-u-habaynta Dhulka 27.	.....
xi. Helitaanka Cuntada 29.	.....
xii. Caafimaadka 30.	.....
xiii. Waxbarashada Horumarka iyo Midnimada	..... 31.
xiv. Kor u qaadida qiyamka Qaranka iyadoo loo marayo Isboortiga iyo Fanka 32.	.....
xv. Qurbajoogta iyo Xiriirka Dibadda – Hiigsiga Dبلوماasiyadeed ee Jubaland 33.	.....
xvi. Hogaamiye Fulin Doona Ajendayaashayada Mustaqbalka ee Jubaland	..... 35.

Ilays baxaya

TIIRKA 1AAD:Abuurka Qaranimada iyo Dhismaha Qaranka

Aqoonsi La Wadaago, Rajo Cusub, Ruux Aan la Dumin Karin 6.

Qaranimadu waa udub dhexaadka aqoonsiga dadnimo. Haddaan nahay reer Jubaland, iyo Soomaali ahaan, waxaan aad uga badannahay xuduudeena dhuleed iyo soohdimahaenna. Adkeysiga dadkeena ku nool dunida dactaladeeda waxa ay xaqiijisey in aan qiyamkii, dhaqankii iyo taariikhdiisii aan wadaagnay ayna waligeed baabi'in. Dadka reer Jubaland, afkeenna, hiddaha iyo dhaqanka aan wadaagno wuxuu abuuray xiriir wadajir ah oo leh dareen wadaninimo oo kobcaya iyo isku duubni.

Waxa la soo gaadhay wakhti ay tahay in aynu mar kale is xasusino qiyamka la wadaago ee ay dadkeenu ku wanagsanayeen bari-samaadkii. Waa inaan ku dhiirannaan inaan dib u raacno talaabooyinkeena, rajadana u soo celino dadkeena, gaar ahaan dhalinyarada. Isbahaysigeena waxaa ka go'an diyaarna uu u yahay inuu hormood ka noqdo.

Waxaa jira kuwo weli ku dheggan nidaamkii hore, haddana, xataa kuwan oo kale, way ku adag tahay inay inkiraan in Jubaland iyo Soomaaliya maanta ay diyaar u tahay weji cusub oo dunida u soo baxay. **Dadkeeni wanaagsanaa waxa lagu galay yididilo iyo himilo cusub, kuwaas oo u baahan in bulshooyinka dunidu u muujiyaan**

ixtiiraam. Dadkeennu waxay mudan yihiin inay si sharaf iyo ixtiraam leh uga dhax muuqdaan bulshooyinka dunida oo dhan. Waa in aan iska tuurno astaamihii hore ee lagu yaqaannay horumar la'aan, rabshado dib-u-dhac ah, iyo xag-jirnimada.

Waa in aynu tashano oo aynu ku heshiino in aynu marka hore kobcino oo aynu ixtiraamno xidhiidhka dhiigeena ee aynu ku wada abfirsanayno, isla markaana aynu ku heshiino in aynu gacmaha is qabsano oo aynu yeelanno aqoonsi guud. Aqoonsi dib u soo saara hammigii awoowayaasheen. Aqoonsi waafaqsan manhajka Alle. Isbahaysigeena waxaa ka go'an midaas waxaan u hamuun qabnaa in aan mar kale dhidibbada u taagno.

Haddaan nahay shacabka reer Jubaland, dowladnimadeena curdinka ah waxaa horyaala caqabado badan oo ay ka mid yihiin, horumar la'aan guud oo dhaqaale, maamul jilicsan, sharciga iyo

kala dambeynta oo jilicsan, habacsanaan dowladnimo. Arrimahaas daawayntoodu waxay u baahan yihiin in aan wajahno caqabada ah abuurista kalsooni, iyo hoggaan la isku halayn karo, si aan u gaadhno xornimo dhaqaale oo gudaha ah oo macno leh iyo iskaashi siyaasadeed. Inaad si ula kac ah u abuurro oo diiradda saarno kobcinta aqoonsi cusub oo muujinayso cidda aynu dhab ahaan nahay taasoo ah lama huraanka, wax badan oo kale ayaa tan ka soo baxaya. Isbahaysigeena waxaa ka go'an in uu dadkeena u horseedo in ay kobciyaan adduunyadana u gudbiyaan saaxiibtinimadeenna, hal-abuurkeenna, adkaysigeenna, iyo wanaageena dad ahaan.

Guri la Wada Leeyahay: Isku dhafnaan, Is-aamin, iyo Rabitaanka Shacabka

Isbahaysigeenu waxa uu higsanayaa in la soo afjaro kala qaybsanaanta iyo in la mideeyo danaha kala duwan oo aan hoos tagno hayb qaran oo guud. Hadii aan wax la waddagin oo aan talada laga wada qayb galin dhamaan dadka reer Jubaland, ma socon karno. Waxaan ku dhiirannahay inaan ku adkeysanno hoggaan matala rabitaanka dhammaan muwaadiniinta iyo dadka deegaanka, kobcinta kalsoonida iyo iskaashiga kooxaha kala duwan. Waxaan aqoonsannahay in ka mid noqoshada hay'adaha dowliga ah ay tahay qodobka ugu muhiimsan ee kobcinta qaranimada. Heerka ka-qaybgalka dadka ee arrimaha bulshada, siyaasadda iyo dhaqaalaha, waa furaha go'aamiya in bulshadeenu horumarto iyo in kale. Dhegeysiga codadka muwaadiniintayada iyo samaynta habab lagaga qayb-gelinayo geeddi-socodyada go'aan-qaadashada ee qaabaynaya mustaqbalkeenna wadajirka ah, maaha wax gor-gortan gali kara.

Waxaan si diyaar ah u aqoonsannahay in bulshona aysan horumar gaari karin haddii aan si firfircoon looga qaybgelin dhallinyaradeeda, haweenkeeda, iyo bulshooyinka la haybsooco. Jubaland, sida Soomaaliya oo dhan, kooxahani waxay matalaan qaybaha ugu badan ee dadkeenna, awood-siintooduna waxay muhiim u tahay horumarkeenna inagoo wadajir ah. Isbahaysigeenu waxa uu aqoonsan yahay muhiimadda ay leedahay horumarinta sinnaanta iyo cadaaladda si loo hubiyo in dhammaan xubnaha bulshadu ay helaan fursado siman oo ay ku horumaraan oo ay uga qayb qaataan kobaca qarankeenna.

Sinnaanta iyo cadaaladda ayaa ah mabaadi'da aasaasiga ah ee haga himiladeena Jubaland. Waxaan fahamsanahay in iyadoo sinnaantu ay keento in qof walba lola dhaqmo si isku mid ah, cadaaladdu waxay aqoonsan tahay in shakhsiyadka kala duwan ay u baahan karaan heerar kala duwan oo taageero ah si loo gaaro natiijoyin isku mid ah. Ballanqaadkayagu ma aha oo kaliya inaan bixinno fursado loo siman yahay dhammaan laakiin sidoo kale waa inaan wax ka qabanno caqabadaha nidaamiga ah iyo kala duwanaanshiyaha turunturaynaya kooxaha qaarkood, sida haweenka iyo beelaha la haybsooco, ee loo diiddan yahay inay si ballaaran uga qaybgalaan bulshada.

Dhallinyaradeenu waxay u taagan yihiin mustaqbalka Jubaland, waxaana lama huraan ah in aan maalgelinno waxbarashadooda, kobcintooda xirfadeed, iyo awooddooda. Anagoo siinayna fursado dhallinyaradeena si ay u koraan, waxaan furi karnaa awooddooda ah inay hogaamiyaan isbedel iyo horumar togan. Isbahaysigeena waxaa ka go'an inuu hormood ka noqdo xoojinta dhallinyarada iyo soo celinta rajada bulshadeena, hubinta inay helaan agabka iyo taageerada ay u baahan yihiin si ay u guuleystaan.

Jidkeenu waa mid ka mid ah buundooyin, jubaland oo u gudubta dhinac walba. Hoggaamintayadu waxay noqon doontaa mid ka dhawajisa dhammaan codadka dadkeenna - yar iyo weyn, ragga iyo dumarka, iyo sidoo kale kooxaha la takooro iyo dadka naafada ah. Kuwii magaaloooyinka caasimada ah ku nool iyo kuwa beeraha ka flaya meelaha fog; dumarka lafdhabarta u ah qoysaskeena, iyo dhallinyaradii tamartoodu dhaqaajinaysa mustaqbalkeenna barito- Waan wada dhisan doonnaa. Isbahaysigeenu wuxuu xaajijin doonaa ka-qaybgalka dhabta ah iyo wax wadaagga, oo lagu tolo qaabka guud ee hay'adaheenna oo ah halbowlaha nolasha qaranka; waa faraqa u dhexeeya u hoggaansanaanta degdega ah iyo daacadnimada niyadda ah.

Waxaan u aqoonsannahay in codka dadweynuhu yahay mid muqadas ah; kani maaha hadal xad dhaaf ah, ee waa aasaaska dawladnimo cadaalad ah. Waxaan kobcin doonaa goobaha wadhadalka, halk aas oo aan lagu dhagaysan dooninwelwela muwaadiniinta oo kaliya, laakiin lagu qorshayn doono go'aamada masiirkeenna. Tani waa nuxurka **Damiir-Soomaalinimo (Somalinnimo)** waxaan raadinaynaa: **midnimada danta**, iyo in la wada ogaado, in Jubaland, **dhibkaagu uu yahay dhibkayga, riyadaaduna tahay riyadayda.**

Ummad ka soo kacday dambaska, oo leh Qaran

Waxaan aaminsanahay dastuurinimada oo Dastuurka iyo Shuruucda Dalkeenu ay yihiin kuwo ka tarjumaya rabitaanka madaxa bannan ee dadkeena. Guusheenu, qayb ahaan, ontaa, inaan bulshadeenna ka soo bixinno kala qoqobnaanta iyo aragtida gaaban ee qabiilka kaliya wax lagu cabbiro, oo aynu gaadhsiinno bulsho ay ku nool yihiin dad leh Damiir-Soomaaliniimo (Somaliniimo) oo ah astaanta midnimo, oo ay hagayaan wadajirka iyo dareenka ujeeddo la wadaago.

Socdaalkeenna ku aaddan dhisidda bulsho wada-tashi iyo barwaaqo ah oo reer Jubaland ah, waxaan ka soo qaadanaynaa qiyamka iyo mabaadi'da Islaamka sida ku cad Qur'aanka kariimka ah. Waxbaristaan wakhtigoodu dhicin waxay u adeegaan sidii nalal inna hagaya, qaabaynayana habkeenna dawladnimo, nolo wadaagga, iyo ixtiraamka xuquuqda aadanaha.

Aragtideenna Dastuuriga ahi waxay ku qotontaa qiyamka Islaamka. Islaamku wuxuu xoogga saaray muhiimada ay leedahay cadaalada, sinaanta, iyo sharciga. Waxaan aaminsanahay dastuurinimada oo Dastuurka iyo Shuruucda Dalkeenu ay yihiin kuwo ka tarjumaya rabitaanka madaxa bannan ee dadkeena. Quraanku waxa uu farayaa mu'miniinta inay u hiliyaan cadaalada iyo garsoorka arrimaha oo dhan (Suratu An-Nisa 4:135), taasoo ah aasaaska ballankayaga in la helo matalaad loo dhan yahay iyo midnimo qaran ahaan.

Qur'aanku waxa uu ina barayaa muhiimadda ay leedahay midnimada iyo wadajirka mu'miniinta, iyo in laga gudbo kala qaybsanaanta ku salaysan qabiil ama isirniimo. Waxaan ku haminaynaa in aan bulshadeenna ka soo saarno mid ku sifaysan garasho-qabiil oo aynu u gudubno dareen Soomaalinimo, oo ay hagaan mabaadi'da isu-soo dhawaanta, wadajirka, iyo yoolka la wadaago. Aragtidani waxay la socotaa dardaaranka Qur'aanka ee ah in la xajisto xadhigga Eebbe oo aan la kala qaybsamin (Suuradda Al-Cimraan 3:103), taasoo xoogga saaraysa muhiimadda ay leedahay midnimada dhexdeenna

Dastuurkeenu wuxuu caddaynayaa in dalkeenu uu ku dhisan yahay matalaad loo dhan yahay, midnimadeenna shacab ahaanna waa lama taabtaan. Lahaanshaha hoggaan kobciya isku-duubnido waxay gacan ka geysan doontaa sidii loo hubin lahaa in qarankeenu awood u yeesho inuu sii dammaanad qaado ixtiraamka xuquuqaha iyo xorriyaadka aasaasiga ah ee aadanaha, taas oo ah shardi aasaasi ah u ah ku-dhaqanka wadajirka iyo wada lahaanshaha oo aan ugu yeerno qarannimada. Ka hor inta aynaan samayn ballanqaadvo cusub oo adadag, Talaabada ugu muhiimsan ee isbedel-doonka ah ee hogaanka xilkaska ah sameeyaa waa ilaalinta Dastuurka, iyo mabaadi'da caalamiga ah ee aan u hoggaansanno, sida Axdiga Afrika ee Xuquuqda Aadanaha iyo Dadka.

Dambaska colaadda iyo murugada kala qaybsanaanta, waxaa ka soo baxa dad adkaysi u leh. Waxaan muujinaynaa nabarradeenna innagoo isku kalsoon, waayo waxay ina xusuusinayaan halka aan soo gaarnay. Waxaan aragtideenna u jeedinaynaa qorrax soo bax, halkaas oo ay ka dhalaalayso xidigta calankeenna ee inna hagaysa, inagoo isku duuban ayaan akhrinaynaa astaanta qarankeenna Somaaliyey Toosoo, Toosoo isku tiirsada eey. Sida xidigta calankeenna ku jirta, ruuxa Jubaland mar walba ha u iftiimo – isagoo aj ilayska rajada, taasoo caddayn u ah halka aan gaari karno marka aan doorano qaranimada, marka aan doorano midnimada, marka aan doorano in aan is aaminno.

TIIRKA 2AAD: ABUURKA DULQAADKA IYO WADA-NOOLAANSHAHA IYO WADA-JIRKA

Qaran Tolmo badan leh 9.

Soomaaliya waxaa lagu tiriyaa in ay tahay dalka Afrika ee isir ahaan, luqad ahaan, diin ahaan iyo dhaqan ahaanba isugu dhow. Iyadoo sida muuqata ay qaybahaas la isku waafaqsan yahay ay muujinayso in bulshadeenu ay si fudud u noqon karto mid isku xidhan, haddana xaqiiqadu waxay tahay in qarankeenu uu yahay mid ku sii kala qaybsan qaab qabiil, taasoo keentay in la helo ummad kala qoqoban, halkii ay ka ahaan lahayd qaran gooni ah oo midaysan. Xidhiidhka qabiilka iyo shabakadaha qabiilku waxay weli yihiin shabakadda isku tiirsanaanta - iyo gundhigga - bulshada Soomaaliyeed.

Iyada oo in badan loo arkayey in arrintani ay salka ku hayso dhibaatooyinkii aan soo marnay waayihii hore, haddana waxaa lama huraan ah in aynu bulsho ahaan dib-u-habayn ku samayno hab-dhaqanka qabiilka, si sifaadka iyo qiyamka gaarka ah ee aynu dad ahaan u leenahay ay u noqoto il-biyood inoo kordhisa xoog, oo aynaan u arag daciifnimo.

Horumarka lama furi karo haddii aan la helin hab ka tarjumaya taariikhdeena, hiddaheena, iyo aqoonsigeena Afrikaanka ah, kaas oo si sax ah uga tarjumi kara go'aannadayada maanta marka loo eego waxa hadda jira, wixii aan soo marnay iyo mustaqbalkeena.

Hoggaankaygu wuxuu aqoonsan yahay iku-shafnaanta, iyo dariiqooyinka taariikhiga ah ee kala duwan ee isu yimid ee keenay madax-bannaanida Soomaaliya iyo dowlad-goboleedyada xubnaha ka ah federaalka sida Jubaland teena. Waa in aan abuurnaa siyaasado xanbaarsan qanimada dhaxalka aan u leennahay, Afrikannimadeena, iyo isku-dhafnaanteenna noocyada badan ee dhalisay qaranka Jubaland.

Isbahaysigayagu wuxuu fahamsan yahay in xalalka wax ku oolka ah ay yihiin in lagu saleeyo dhaqankeena, iyadoo aan sidoo kale aqoonsannahay baahida loo qabo xoojinta hay'adaha dowladda si loo helo xasillooni siyaasadeed iyo horumar bulsho. Halkii aan ku soo rogi lahayn nidaam korka uun laga soo dhisay, waxaan u doodnaa is-afgarad siyaasadeed oo heersare ah iyo geeddi-socod dimoqraadiyadeed oo loo dhan yahay si loo kobciyo cadaalad iyo dib-usoo kabis iyo dib-u-heshiisiin ah.

Laba Waddo Oo Isku Xiran: Awood Hoos laga soo dhisay iyo Dowlad xoog leh 10.

Sida geedku uu ugu baahan yahay xidid adag iyo laamo adag labadaba, Jubaland waxay u baahan tahay dhismo dawladeed oo waxtar leh iyo in diiradda la saaro in qaranka hoos laga soo dhiso. **Waxaan soo jeedinaynaa habka laba buurood oo mataaano ah, kaas oo ka kooban samaynta geeddi-socod dowlad-dhis ah oo heer federal ah, iyadoo isla mar ahaantaana la raadinayo geeddi-socod qaran hoos laga soo dhisayo.**

Qaranka in gunta hoose laga soo dhiso waa lama huraan, iyadoo qabiilku u yahay unug siyaasadeed oo muhiim ah oo udub dhexaad u ah geeddi-socodkan. Waxaan soo jeedinaynaa habka laba buurood oo mataaano ah kaasoo ka kooban dadaallada dowlad-dhisidda ee heer federal iyo hindisayaal aasaasi ah oo awood siinaya beelaha maxalliga ah iyo odayaasha qabaa'ilka. Wada-noolaanshaha beelaha dusha lagagama keeni karo; waa in lagu beeraa ka-qaybgal iyo wada-hadal dhdoodnaa hanaan Run, Caddaalad, iyo Dib-u-heshiisiin ku qotoma cabsi kaas oo ay hagayaan mabaadi'da iimaankeenu. Caddaaladda ku dhisan kala garqaadaashada, oo ka dhalata caadooyinkeena, waxay bixisaa dariiq hore loogu socdo, abuurista madal wadahal iyo bogsiin ah iyada oo wax laga qabanayo boogaha colaadaha.

Dhaqan ahaan, odayaasha Soomaaliyeed waxay door muhiim ah ka ciyaari jireen dhexdhexaadinta khilaafaadka iyo horumarinta diib u heshiisiinta iyadoo loo marayo habab wada tashi ah sida Shirweynaha. Iyaga oo ka fad'iidaysanaya awoodda damiirkooda iyo aqoontooda xeer-dhaqameedka, odayaasha qabiilku waxay fududayn karaan wadahal iyo dhexdhexaadin, taasoo xaqiijin karta in la maqlo lana ixtiraamo codadka maxalliga Hannaankayaga dhismaha qaran ee Jubaland waa mid ku salaysan mabaadi'da isku-darka, sinaant

TIIIRKA 3AAD: GEEDKA JUBALAND-XIDIDO MIDNIMO OO DHALA MIDHO BARWAAQO

Sheekada Jubaland kuma qorna oo keliya hoolalka maamulka, kumana qorna gidaarada aan la taaban karin ee noo kala qaybiya goobaha dagaalka. Sheekada jubaland waa cajalad nool oo laga folay rajada jillasha, adkaysiga dadkeena iyo masiirka la wadaago ee aan la goyn karin.

Waxaynu muddo dheer raadinaynay hadhka qaranimada, balan qaadka mustaqbal ee kala qaybsanaantuna oo baaba'da iyo in midnimadu ay noqoto awood innaga muuqata. Tallaabo kasta, guul kasta oo loo soo halgamay, waxaan ku beeraynaa miraha cusub ee Jubaland. Abuurka waxaa lagu waraabiyaa dhididka hawsheenna, ilmada naf-hurnimo, iyo xigmad ka dhalatay waayo-aragnimo qadhaadh.

Laga soo bilaabo abuurkaas, oo ay kobciyeen ciidda wada-noolaanshaha, xididadu ay qabsadeen - xididdo qotodheer oo ka dhashay isku-duubni, isku-kalsoonni, ixtiraam, iyo aragti la wadaago si loo gaaro mustaqbal wanaagsan. Oo hadda, laga bilaabo xididdadaas, geed xoog leh ayaa bilaabay inuu istaago- Geedka Jubaland. Laamihisuna waxay u fidsan yihiin xagga samada, iyagoo ah hoy rajo leh, iyo sad, dhaxalgal ah qarniyada soo socda. Miraha geedkan, waa ballanqaadka ilaalinta midnimada:

- i. Dawladnimada dib u dhalatay: Iyada oo hay'adaha aan dhisno aysan ahayn dhismayaal kaliya, balse ay yihiin marinada rabitaanka shacabka. Meel ay cadaaladu sida wabi u qulqulayso, oo ay dhaqdo musuq-maasuqa iyo Meel lagu ilaaliyo xuquuqda muwaadin kasta.
- ii. Si loo gaaro badhaadhe iyo horumar, waxaan garwaaqsanahay in deegaan nabdoon oo ammaan ah uu lama huraan yahay, oo guri walba uu yahay hoy nabadeed, waddo kastaa ay tahay dariiq ganacsi, lagana fogaayo wixii colaad ah, laguna beddelo heestii horumarka. Dareenkan guud ee nabadgelyada iyo badbaadada ayaa ah laf dhabarta wax soo saarka iyo barwaaqada dadkeena
- iii. Caddaaladdu waxay ku dhex soohan tahay bulshada asaaskeeda: Meel uu sharcigu aanu hub u ahayn kuwa xoogga badan, balse uu gaashaan u yahay kuwa jilicsan. Meel shareecada, iyo fiqhiga casriga ah iyo qaanuunka caalamiga ah wada shaqeeyaan, iyagoo abuuraya nidaam gaar ah oo adkeysii leh sida dadkeena oo kale.
- iv. Maaraynta Maaliyadda Dawladda oo wax dhista, ee aan dadka culays ku ahayn: Meel shilin kasta uu yahay aalad wax lagu beddelo. halkaas oo ay miisaaniyaddu u tahay tilmaanta hufnaanta, maalgashiguna kor u qaadayo gees kasta oo qarankeena ah.
- v. Jiil la kiciyey: Meel waxbarashadu tahay dabka mustaqbalkeena abuur. Meel dugsiyadayadeena quluubta quluubta laga waraabiyo aqoon, maskaxduna u furan tahay in wax la qabsado, Jaceylka ba'an ee jubalandna uu xididaystay.

viii. Tamarta awooda oo iftiimisa jilkeena: Meel aynu ka faa'iidayano awoodda aan xadka lahayn ee qorraxda, dabaysha, iyo biyaha, ma aha oo kaliya ina aan dhaqaajino wax soo saarkeena, laakiin aan muujinayno hamigeena ah inaan dhisno mustaqbal waara. Qaadashada ilaha tamarta la cusboonaysiin karo kaliya ma sugto amniga tamarta laakiin sidoo kale waxay yaraynaysaa saamaynta isbedelka cimilada, iyo in la ilaaliyo deegaankeena si jilalka mustaqbalka uga faa'iideystaan.

ix. Maareynta Dhulka iyo Deegaan waxtar leh oo inna mideeya: Meel khilaafyada lagu dhameeyo caqli iyo aragti dheer, oo beeraley, xoolo-dhaqato iyo qoys walbaa ay garanayaan sugitaanka lahaanshaha xaqa ku dhisan, dhulka laftiisana loola dhaqmo sidii dhaxalkeenna ugu qaalisan.

x. Sugitaanka cunto dadka wada gaadha: Meel ay jirto beerasho cilmiaysan oo abaarta ka caagan, suuqyaduna ay buux dhaafiyeen nimcada dhulkeenu. oo aan ubad ku gaajoon ummaduna ay go'aansatay in ay iyadu is quudiso.

xi. Daryeelka caafimaad oo bogsiiya oo difaaca: Meel helitaanka daryeel caafimaad oo tayo leh ay tahay xaq, ee ahayn raaxo. Meel rugaha caafimaadku ay ku xooggan yihiin magaalo kasta, ka-hortagguna yahay qayb ka mid ah dhaqankeenna, oo caafimaadka dadkeenu yahay laf dhabarta xoogeena.

xii. Waxbarasho Isbadal dhalisa: Meel dugsiyadeenu ay yihiin matoorada wax ikhtiraacida, casharadii ina soo marayna ay inoo iftiimiyaan dariiqeena, oo aynu ku abuurno muwaadiniin jubaland gaadhsiiya meel sare.

Mirahani maaha guulo khaas ah. Waa kuwo isku tiirsan ubaxa hal geed oo qurux badan. Geed xididkiisu ku qotomo midnimada dadkeena ee sida adag loo hantay, jiriddisuna ku taagan tahay tiirarka dhismaha qaranka, laamaha isuna kor u qaadayaan awoodda aan xadka lahayn ee Jubaland.

Aynu noqono dadka abuuraya geedkan, inagoo ku korinayna go'aankeena, kana ilaalinayna duufaanaada hubaal iman doona. Aynu dhadhaminno midhaheeda macaan, Innagoo si caddaalad ah dadkeenna oo dhan ula wadaagayna. Aan wacad ku qaadno in jilasha inaga dambeeyaa ay sii dhaxli doonaan Jubaland ka qurux badan, ka cadaalad badan, oo ka barwaaqo badan inta aan haysano abid la soo maray.

Si wadajir ah, waxaan aragtidan uga dhigi karnaa mid dhab ah. Codkeenu ha ku kaco go'aan wada jir ah, gacmaheenu wayna daalin, quluubteenu ha ku sii xidhmaadaan riyaada Jubaland oo midnimadu tahay xooggeenna, horumarkuna uu yahay xaqa muwaadin kasta.

Maamulka 13.

1. Isla-xisaabtanka, iyo Sarraynta Sharciga:

Horumarinta hufnaanta, isla-xisaabtanka, iyo u hoggaansanaanta sharciga dhinac kasta oo dowladnimo waa fureaha. Kobcinta jawi furfurnaan iyo daacadnimo ku dheehan tahay, waxay dib-u-soo noolaynaysaa kalsoonida dawladda iyo shacabka ee aasaaska u ah horumar waara iyo korriin loo dhan yahay. Si loo hubiyo in mabaadi'daas la ilaaliyo, waxaan dhisi doonaa nidaam garsoor oo madax-banaan oo ka madax banaan saameyn siyaasadeed, si loo hubiyo garsoor cadaalad ah oo dhexdhexaad ah. Intaa waxaa dheer, abuurista guddi kormeera garsoorka oo abuura hubin iyo dheelitirnaan, iyada oo la ilaalinayo daacadnimada hay'adaha sharciga ah. Bulshada leh sharciga adag waxay sidoo kale ka ciyaari doontaa door muhiim ah ilaalinta sharci lagu kalsoon yahay iyo u doodista caddaaladda bulshada dhexdeeda.

2. Xoojinta Hay'adaha:

Anagoo aqoonsan doorka muhiimka ah ee hay'aduhu ku leeyihiin horumarinta bulshada, waxaa mudnaanta siinaynaa bilaabista barnaamij dhamaystiran oo lagu xoojinayo dhismayaasha. Tani waxay keenaysaa dib-u-habayn iyo dib-u-kicinta hay'adaha muhiimka ah si loo hubiyo inay yihiin kuwo xooggan, madax-bannaan, oo ka jawaabaya baahiyaha muwaadiniinteena. Xoojinta ururada bulshada rayidka ah waxay sidoo kale noqon doontaa lama huraan, iyada oo la siinayo madal ay ku wada xiriiraan muwaadiniinta uguna doodi karaan, iyagoo dawladda la xisaabtamaya, isla markaana dhiirgelineyaha hufnaanta iyo maamulka suuban.

3. Maalgelinta Dhismaha Awoodda:

Shaqaaale dawladeed oo waxtar ahi waa laf-dhabarta dawladnimo wax-ku-ool ah. Waxaa lagama maarmaan ah in la xaqiijiyo ballan qaadka lagu maalgelineyaha kobcinta awoodda iyo hindisayaasha horumarinta xirfadeed si loogu qalabeeyo shaqaalaha rayidka ah xirfadaha iyo aqoonta lagama maarmaanka u ah bixinta adeegyo tayo leh. Guddi

4. Qiimaynta Qaab-dhismeedyada iyadoo la fixgelinayo dadka:

Dhismayaasha iyo hay'adaha, siday doonaanba ha ku yimaadaane, waa in lagu qiimeeyaa saamaynta ay ku leeyihiin nolasha dadkeenna. Nidaamka dadka fixgelinayaa waa in uu sameeyaa qiimayn lagu ogaanayo waxtarka hab-dhismeedka dawladeed ee jira, iyada oo diiradda la saarayo ogaanshaha iyo wax ka qabashada cilladaha hortaaagan horumarka aan ku gaari lahayn barwaaqada iyo sinnaanta. Anagoo adeegsanayna wada shaqayn macno leh oo muwaadiniinta iyo bulshada rayidka ah, waxaan mudnaan siin doonaa dib-u-habaynta hagaajinaysa adeeg bixinta, horumarinta cadaaladda bulshada, korna u qaadaysa wanaagga dhammaan dadka deggan Jubaland.

5. Dib-u-eegis Dhameystiran ee Qaab-dhismeedka Maamulka:

Toban (10) sano ka dib markii ay Jubaland dawladda noqotay, waxaa lagama maarmaan ah in dib-u-eegis dhab ah lagu sameeyo siyaasadaha, sharciga, ururrada, iyo nidaamyo lagu maamulo maaliyadda guud ee jira. Tani waxay la macno tahay "kaabayaasha anshaxa" oo aan kaliya siinaynin hagitaan hab-dhaqanka wanaagsan laakiin sidoo kale maamula ciqaab degdeg ah oo cadaalad ah haddii dhaqan-xumo ay dhacdo. Haddii aan sidaa yeello, waxaan xaqiijinaynaa sida ay nooga go'an tahay dhismaha qaran ku dhisan mabaadi'da daacadnimo, hufnaan, iyo isla xisaabtan.

6. Horumarinta Ka-qaybgalka Bulshada iyo Talo waadaagga:

Dimuqraadiyad firfircooni waxay ku horumartaa ka qaybgalka firfircoon ee muwaadiniinteeda. Waxaanu ku guulaysan doonaa hindisayaasha lagu horumarinayo ka-qaybgalka bulshada iyo talo wadaagga, awoodsiinta muwaadiniinta caadiga ah inay door firfircoon ka ciyaaraan hababka go'aan qaadashada ee saameeya noloshooda. Anagoo adeegsanayna habab dowladnimo oo loo dhan yahay, waxaan ka faa'ideysan doonnaa garaadka iyo maskaxda guud ee dadkeenna si aan wax uga qabanno caqabadaha ugu daran ee horyaalla qarankeenna.

II. Jubbaland oo Al-Shabaab laga xoreeyay 14.

1. Dib u habaynta Kaabayaasha Amniga ee Gobolka:

Waxaan garwaaqsanahay sida ay muhiimka u tahay in dib u habeyn lagu sameeyo hay'adaha amniga ee dowladdeenna si si hufan loola dagaallamo khataraha gudaha sida Al Shabaab, iyadoo la ilaalinayo xuquuqda iyo sharafta muwaadiniinta. Sidaa darteed, waxaanu soo jeedinaynaa in la sameeyo hannaan nabad-gelyo oo saddex-gees ah, oo ka kooban:

- Ciidanka Booliska Deegaanka:** In la geeyo ciidamo boolis ah oo heer tuulo ah, kuwaas oo ka kooban shaqsiyaad ka soo jeeda beelaha ay matalayaan. In xooga la saaro booliska bulshada, kobcinta kalsoonida iyo wada shaqaynta muwaadiniinta iyo sharci fulinta.
- Booliska Jubbaland:** Ciidanka booliska dhexe ee u xilsaaran ilaalinta sharciga iyo kala dambeynta gobolka oo dhan. In la bixiyo tababar gaar ah oo ku saabsan ururinta sirta, baadhista, iyo wax ka qabashada dhibaatooyinka.
- Ciidanka Militariga - Daraawiish:** Ciidanka maleeshiyadu in ay ugu adeegaan sidii unug jawaab celin degdeg ah, iyaga oo kaabaya dadaalka Ciidanka Qaranka marka loo baahdo. In la hubiyo siinta tababar adag oo ku saabsan xeeladaha ka hortagga kacdoonka iyo dagaalka magaalooyinka dhexdooda ah.

2. Ciidan u heellan la-dagaalanka Al-Shabaab iyo Xoreynta deegaannada la haysto:

18 ka bilood ee soo socda, waxaanu qoraynaa, tababari doonaa, qalabayn doonaa, oo aanu diri doonaa ciidan hubaysan oo si gaar ah u hawl gala kana hortagga canaasiirta xagjirka ah. 10 sano ka dib ciidankan waa la kala diri doonaa, iyadoo la dejinayo qorshe istiraatiijiyadeed oo dib loogu soo celinayo, laguna xaqiijinayo in 30% xubnaha dib loogu soo celiyo bulshada, 30% kalena lagu biiriyo ciidamada ciidamada dowlad goboleedka, 40% kalena lagu daro ciidamada qaranka.

a) Habka qorista:

- Qoritaan Xulasho ah:** Si loo yareeyo soo dhex galka canaasiirta xagjirka ah, waxa ay noqon doontaa lama huraan in la sameeyo shuruudo adag oo lagu dooranayo musharaxiinta, oo ay ku jiraan jirdhiska, adkeysii maskaxeed, iyo la jaanqaadka fikradeed ee mabaadi'da dimuqraadiyadda iyo xuquuqda aadanaha.
- Baaritaanka Asalka** In la sameeyo baaritaan dhamaystiran si loo hubiyo in dadka la qorayo aysan wax xiriir ah la lahayn kooxaha xagjirka ah ama ururada dambilayaasha.
- Baadhitaanka Cilmi-nafsiga:** Hirgelinta qiimaynta cilmi-nafsiga si loo qiimeeyo ku habboonaanta musharaxiinta xaaladaha dagaalka- dhakafaar badan leh iyo la kulanka dhacdooyinka naxdinta leh.

b) Barnaamijka Tababarka

- Tababarka dagaalka:** In la hubiyo in tababar dagaal oo adag oo diiradda lagu saaro xeeladaha ka hortagga fallaagada, dagaalka magaalooyinka, xog ururinta, iyo hawlgallada ka hortagga argagixisada.
- Tababarka Anshaxa iyo Xuquuqda Aadanaha:** In la adkeeyo muhiimada ay leedahay ilaalinta mabaadi'da xuquuqul insaanka, iyo qawaaniinta hawlgallada in aan waxyeelo loo gaysan dadka rayidka ah dhamaan goobaha hawlgallada.
- U dhaganuglaanta Dhaqanka:** In lagu daro tababbarka u-dhaganuglaanta dhaqanka si loo kobciyo isdhexgalka ixtiraamka leh ee bulshooyinka maxalliga ah oo loo yareeyo khatarta kala fogaynta dadka rayidka ah.

c) Qalabka iyo Saanadaha

- Hubka Casriga ah:** In wax lala qabsado saaxiibadeenna caalamiga ah iyo waddamada deriska ah si ay u bixiyaan hub, qalabka ilaalads ama sahanka, iyo hababka isgaarsiinta si kor loogu qaado waxtarka hawlgallada ka-hortagga xagjirmimada.
- Qalabka Difaaca:** In la hubiyo in shaqaaluhu ay ku qalabaysan yihiin qalab difaaca oo habboon, oo ay ku jiraan gaashaanka jidhka, koofiyadaha, iyo xirmooyinka caafimaadka, si loo yareeyo khataraha ka jira deegaannada colaadaha.
- Gaadiidka iyo Dhaqdhaqaaqa:** In la codsado taageerada saadka si loo suurtageliyo gurmada degdegga ah iyo dhaq-dhaqaaq looga jawaabayo khataraha amni ee guud ahaan Jubaland

d) Istaraatiijiyada Hawlgelinta:

- i) **Hawlgelin Istaraatiijiyada:** In la ciidamo hubeysan la geeyo goobaha ay ku badan yihiin Al-Shabaab, iyadoo mudnaanta la siinayo gobollada ay khatarta ugu badan ku sugan yihiin dadka rayidka ah, oo ay ka mid yihiin. Qeybo ka mid ah Gobolka Gedo; Degmada Jamaame; Degmada Xagar; Degmada Badhaadhe; iyo guud ahaan gobolka Jubbada dhexe oo ay ka mid yihiin Bu'aale, Jilib, Salagle iyo Saakow.
- ii) **Iskaashiga Masuuliyiinta Deegaanka:** In la sameeyo iskaashi dhexmara hoggaamiyayaasha bulshada, iyo saddexda hay'adood ee amniga qaabilsan, si loo ururiyo xogta, loo qorsheeyo hawlgallada, iyo isu-duwidada ka jawaabista khataraha amniga.
- iii) **Hawlgelinta Dabacsan:** In la ilaaliyo dabacsanaanta xeeladaha hawlgalinta si ay ula jaanqaado isbeddelka dhaqdhaqaaqa amniga iyo khataraha ka soo baxaya gobollada kala duwan ee Jubaland.

e) Dib ugu soo celinta bulshada:

- i) **Taageerada Kala-guurka:** In la siiyo wacyigelin, tababar xirfadeed, iyo fursado waxbarasho si loogu diyaariyo ciidamada ka baxaya goobta dagaalku si ay dib ugu soo noqdaan nololaha rayidka ka dib marka ay dhammeeyaan adeegooda.
- ii) **Taageerada Bulsheed ee Nafsiga ah:** In la bixiyo adeegyada la-talinta iyo caafimaadka dhimirka si wax looga qabto saameynta nafsiga ah ee laga dhaxlo dagaalka lana fududeeyo dib-isu-dhexgalka.
- iii) **Isku Xirka Bulshada:** In la hirgeliyo barnaamijyada dib-isu-dhexgalka bulshada ku salaysan si loo kobciyo shabakadaha taageerada bulshada iyo kor u qaadida aqbaladda ciidmada ku soo laabanaya bulshadooda.

f) Isku-dhafka Ciidamaa dowlad goboleedka iyo Ciidanka Qaranka:

- i) **Fursadaha Isla Tababashada:** In la aburo fursado ay shaqaaluhu ku qaadan karaan tababar isdhaafsi ah oo dhex mara ciidamada ciidamaa dowlad goboleedka iyo kuwa qaranka si ay u balaadhiyaan xirfadahooda isla markaana kor loogu qaado wada shaqaynta.
- ii) **Dariiqaoyinka Horumarinta Xirfadaha Shaqo:** In la sameeyo dariiqaoyin cad oo loogu talagalay horumarinta xirfadeed ee guud ahaan ciidamada amniga, iyadoo fursado loo siinayo in askartu noqdaan hogaamiyayaal iyo kuwo gta khasus gaar ah leh iyadoo lagu salaynayo xirfadahooda iyo khibradooda.
- iii) **Gudbinta Aqoonta:** In la fududeeyo gudbinta aqoonta ciidamada qalabka sida iyo hay'adaha kale ee amniga si looga faa'ideysto khibrada iyo casharrada laga bartay hawlgallada ka hortagga xagjirnimada.

3. Iskaashi iyo Wax Wada Qabsi si loola dagaallamo Al-Shabaab:

a) Dowladda Federaalka:

- i) **Hababka Iskuduwida:** In la sameeyo habab xiriir ah oo u dhexeeya dowlad goboleedka Jubaland iyo dowladda federaalka si ay u wadaagaan xogta, isku xirka howlaha amniga, iyo wax ka qabashada caqabadaha amniga xuduudaha.
- ii) **Ciidamada Wadajirka ah:** In la sameeyo ciidamo isku dhaf ah oo ka kooban laamaha amniga federaalka iyo kuwa dowlad goboleedyada si ay wax uga qabtaan khataraha amniga ee gaarka ah, sida howlgallada ka hortagga argagixisada ama ilaalinta xuduudaha.
- iii) **Wadaagista Saadka iyo Miisaaniyadda:** In lala kaashado dowladda federaalka si loo helo maalgelinta iyo agabka horumarinta kaabayaasha amniga, barnaamijyada tayaynta, iyo hindisayaasha wadajirka ah ee lagula dagaallamayo xagjirnimada iyo dembiyada abaabulan.
- iv) **Qaab-dhismeedka Sharciga:** In lala shaqeeyo dawladda federaalka si la isu waafajiyo qaab-dhismeedka sharciga iyo xeerarka lagu maamulayo howlgallada amniga, loona wadaago sirdoonka, iyo hawlaha fulinta sharciga si loo xaqiijiyo wada shaqayn dhibyar.

b) Dalalka Ciidamada ku deeqay (TCCs) iyo AMISOM:

- i) **Tababarka iyo Dhisida Awooda:** In lala shaqeeyo waddamada ku deeqa ciidamada (TCC) iyo AMISOM si ay u siiyaan tababaro iyo taageero fayo-dhis ah ciidamada ammaanka Jubaland, iyadoo diiradda la saarayo meelaha ay ka mid yihiin xeeladaha ka hortagga fallaagada, howlgallada nabad ilaalinta, iyo gargaarka bini'aadantimo.
- ii) **Tababarka Wadajirka ah:** In la sameeyo dhoolatus milatari oo wadajir ah iyo jilbayaal dhexmara ciidamadeenna iyo kuwa TCCs iyo ciidamada AMISOM si kor loogu qaado wada shaqaynta, isku dubaridka, iyo awoodaha wax ka qabashada ee wax looga qabanayo khataraha amniga.
- iii) **Wadaagista Sirdoonka:** In la sameeyo habab lagu wadaago xogta iyo warbixinta u dhexeysa ciidamada amniga Jubaland, TCC-yada, iyo AMISOM si loo fududeeyo isu digniinta, ka hortagga khataraha, iyo howlgallada wadajirka ah ee ka dhanka ah Al-Shabaab iyo shabakadeeda sharci darrada ah.
- iv) **Taageerada Dedaalka Xasilinta:** In lala kaashado TCC-yada iyo AMISOM si loo taageero dadaallada xasilinta ee meelaha ay colaaduhu saameeyeen, oo ay ku jiraan dib-u-habaynta kaabayaasha dhaqaalaha, xiriirka bulshada, iyo dib-u-habaynta maamulka si looga hortago soo noqoshada rabshadaha iyo xagjirnimada. qabashada sababaha asaasiga ah ee iskahorimaadka iyo xasillooni darrida gobollada xuduudaha.

c) Wadamada Dariska:

- i) **Iskaashiga Amniga Xuduudaha:** In la xoojiyo iskaashiga dalalka deriska ah, sida Kenya iyo Itoobiya, si Kor loogu qaado tallaabooyinka amniga xuduudaha, wadaagga sirdoonka, iyo ilaalinta wadajirka ah si looga hortago dhaqdhaqaaqa xagjiriinta, hub ka tahriibinta, iyo dhaqdhaqaaqyada sharci darrada ah ee xuduudaha. Gobollada xuduudka, gaar ahaan ka u dhexeeya Kenya iyo Soomaaliya ayaa sidoo kale noqon doona mid ku habboon in la dejiyo xerooyinka ay ku sugan yihiin ciidamada qalabka sida ee dagaalka kula jira Al-shabaab.
- ii) **Mashaariicda Horumarinta Xuduudaha:** In laga wada shaqeeyo mashaariicda horumarinta xuduudaha ee looga dan leeyahay in lagu horumariyo isdhexgalka dhaqaalaha, hagaajinta isku xidhka kaabayaasha, iyo wax ka

d) Beesha Caalamka:

- i) **Isuduwidda Deeq-bixiyayaasha:** In la isku xiro deeq-bixiyayaasha caalamiga ah, ururrada caalamiga ah, iyo dadka inagala shaqeeya horumarinta si loo helo maalgelin iyo kaalmo farsamo oo loogu talagalay dib-u-habaynta waaxaha amniga, horumarinta kaabayaasha, iyo barnaamijyada awood-dhisidda ee Jubaland.
- ii) **Taageerada Hindisaha Nabad-dhisidda:** In lala shaqeeyo saaxiibada caalamiga ah si ay u taageeraan hindisayaasha nabad-dhisidda, hababka xallinta khilaafaadka, iyo hababka dib-u-heshiisiinta ee loogu talagalay in lagu xalliyo cabashooyinka hoose, horumarinta wadajirka bulshada, iyo ka hortagga soo noqoshada rabshadaha.
- iii) **U doodista iyo Wacyigelinta:** In loo oleleeyo taageerada caalamiga ah iyo ka feejignaanta xaaladda amniga Jubaland iyadoo loo marayo dariiqo diblomaasiyadeed, dadaallada dibloomaasiyadda guud, iyo la shaqaynta warbahinta caalamiga ah si kor loogu qaado wacyiga ku saabsan caqabadaha amni ee gobolka iyo baahida loo qabo kaalmada caalamiga ah iyo iskaashiga joogtada ah.

- iii) **Ka Qaybgalka Diblomaasiyadeed:** In wadahalal diblomaasiyadeed lala yeesho dalalka deriska ah si loo dhiso is-aaminaad labada dhinac ah, xalinta khilaafaadka, iyo kobcinta iskaashiga gobolka si wax looga qabto caqabadaha amniga guud, oo ay ku jiraan argagixisada, budhcad-badeedda, iyo dembiyada caalamiga ah.

4. Xoojinta Wakaaladaha Amniga:

In aan kor u qaadno awoodeena aan si wax ku ool ah uga hortagi karro khataraha amniga, waxaan mudnaanta siin doonaa in aan ku qalabeyno Waaxda Baarista Dambiyada iyo Sirdoonka Dowlad Goboleedka Jubaland qalab casri ah, agab iyo tababaro dhameystiran. Maalgelintani waxay xoojin doontaa awooddooda si ay u ururiyaan sirdoonka, samaynta baaritaannada, iyo ka hortagga khataraha amniga, ilaalinta nabadgeliyada muwaadiniintayada.

5. Hababka ka hortagga Xagjirnimada:

Aafadda xag-jirnimadu waxay khatar weyn ku tahay nabadda iyo xasilloonida ummaddeenna. Waxaan garwaaqsanahay xaqiiqada dhabta ah ee jirta in in ka badan kala bar Jubaland ay hadda gacanta ugu jiraan kooxaha xagjirka ah, taas oo uga sii daraysa dhibaataada haysata dadkeena. Haddaba, marka laga soo tago tallaabooyinka amniga, waxaan guda geli doonnaa qorshe ballaaran oo lagu horumarinayo kaabayaasha dhaqaalaha oo lagu doonayo in la isku xiro dhammaan 15-ka degmo ee Jubaland. Tan waxaa ka mid ah hagaajinta isku xirka waddooyinka, dhisidda buundooyinka, iyo samaynta garoomo diyaaradeed ee degmo kasta. Marka la wanaajiyo isku xirnaanta iyo helista macluumaadka, waxaan kobcin doonaa ka wada noolaanshaha iyo wax wada yeelashada. Hirgelintu waxay mudnaan siin doontaa mashaariicda kaabayaasha dhaqaale iyadoo lagu saleynayo saamaynta ay ku yeelan karaan amniga, isku xirka, iyo horumarinta dhaqaalaha, waxaana loo qoondaynayaa kheyraadka si marka hore wax looga qabto bahiyaha ugu daran ee meelaha khatarta sare ka jirto.

6. Kalsoonida Dadweynaha ee Ciidamada Ammaanka:

Waxa udub dhexaad u ah istiraatiijiyadayaada amnigu waa samaynta ciidan amni oo xirfad leh, dhex-dhexaad ah, isla markaana lala xisaabtami karo oo haysta kalsoonida shacabka. Waxaan xaqiijin doonaa in hay'adeena amnigu ay u shaqeeyaan si ka madax banaan saameyn kooxeed ama qabiil, iyadoo ilaalinaya sharciga iyo xuquuqda muwaadiniinta oo dhan. Anagoo kobcinayna hufnaanta iyo isla xisaabtanka, waxaan ilaalin doonaa nidaamka guud, waxaan abuuri doonaa jawi ku haboon wada jirka bulshada iyo barwaaqada dhaqaalaha. In la sameeyo hay'ad korjoogto ah oo ilaalin doonta ciidamada amniga, gacanna ka geysta xallinta cabashooyinka dadweynaha ee ka dhex jira laamaha amniga.

7. Fududeynta Dhaqdhaqaaqa iyo Isgaarsiinta:

Waxaan aqoonsanahay muhiimada ay leedahay fududaynta isu socodka badeecadaha, dadka, iyo adeegyada bini'aadantinimo ee Soomaaliya oo dhan. Sidaa darteed, waxaan mudnaan siin doonaa sidii meesha looga saari lahaa caqabadaha ganacsiga iyo isu socodka, kor u qaadida kobaca dhaqaalaha iyo hubinta in gargaar bini'aadantinimo la gaarsiyo gobollada oo dhan. Intaa waxa dheer, waxaanu mudnaan siin doonaa xoraynta iyo xiriirinta dhulalka ay haystaan kooxaha xagjirka ah si aan uga hortagno dhibaataada iyo khasaaraha nafeed ee aan loo baahnayn, anagoo muujinayna sida ay nooga go'an tahay samaqabka muwaadiniinta oo dhan. Tan waxaa ku jiri doona:

- a) **Isuduwidda Gargaarka Bani'aadamnimada:** In si dhow loola xiriiro hay'adaha samafalka, ururada aan dawliga ahayn (NGO-yada), iyo saaxiibada caalamiga ah si loo hubiyo in waqtiga ku habboon ee gargaarka bani'aadamnimo la gaarsiyo dadka u baahan. In la sameeyo habab isku-dubbarid, xog-wadaagis, iyo qorshayn wadajir ah si loo wanaajiyo ka jawaabista xaaladaha bani'aadantinimo loogana hortago daldaloolada ama iska kortagga adeegyada.
- b) **Tallaabooyinka Amniga:** Hirgelinta tillaabooyin amni si loo yareeyo khataraha la xidhiidha gaarsiinta gargaarka bini'aadantinimo ee meelaha ay colaaduhu saameeyeen. In la helo dad galbin kara, waddooyin laga gudbi karo oo sugan, lana sameeyo aag nabdoon ama waddooyin bini'aadantinimo si looga ilaaliso kolonyada bini'aadantinimada iyo shaqaalaha khataraha sida weerarrada, dhaca, iyo baadda.
- c) **Isku Xirka Bulshada:** In la dhiso kalsoonida iyo iskaashiga bulshooyinka deegaanka iyadoo laga qayb galinayo qorshaynta iyo bixinta gargaarka bini'aadantinimo. In lala tashado hogaamiyayaasha bulshada, odayaasha, iyo

ururada bulshada rayidka ah

In la xaqiijo waxqabadyada bini'aadantinimo in ay yihiin kuwo ka jawaabaya baahiyaha maxalliga ee mudnaanta sare leh.

8. Ilaalinta Dadka Tabarta yar:

Hababkayaga amniga waxa ku jiri doona fillaabooyin adag oo lagu ilaalinayo kooxaha nugul, gaar ahaan haweenka iyo carruurta. Waxaan hirgelin doonaa hindiseyaal lagu ciribtirayo xadgudubyada ka dhanka ah haweenka, loogana hortagayo askareynta carruurta ee ciidamada ammaanka. Anagoo adeegsanayna sinaanta jinsiga iyo barnaamijyada ilaalinta carruurta, waxaan abuuri doonaa bulsho amaan ah oo wada jir ku nool oo qof walba uu ku horumari karo cabsi iyo takoorid la'aan. Tani waxay ka caawin doontaa:

- a) In tababar gaar ah lasiiyo shaqaalaha amniga oo ku saabsan arrimaha jinsiga iyo tallaabooyinka ilaalinta ilmaha. Tababarkan waa inuu diiradda saaraa fahamka nuglaanta gaarka ah iyo baahiyaha haweenka iyo carruurta xiliyada colaadaha iyo colaadda ka dib.
- b) In xoogga la saaro muhiimada ixtiraamka xuquuqul insaanka, sharafta, iyo dareenka dhaqanka ee ciidamada amaanka dhexdooda marka ay la macaamilayaan dadka jilicdasan In shaqaalaha amniga lagu tababaro xirfadaha isgaarsiineed ee wax ku oolka ah, u danqashada, iyo daryeel ay kui dheehan tahay fahamka dadka dhibaatooyinka soo maray iyo kuwa ka badbaaday rabshadaha iyo dhiigmiirashada.
- c) In lala kaashado bulshada deegaanka, ururada haweenka, ururada dhalinyarada, iyo madax dhaqameedka sidii kor loogu qaadi lahaa wacyiga ku saabsan muhiimada ay leedahay in haweenka iyo carruurta laga ilaaliyo rabshadaha iyo dhiig-miiradka.
- d) In la xoojiyo iskaashiga NGO-yada iyo ururada bulshada rayidka ah ee ka shaqeeya xuquuqda haweenka, ilaalinta carruurta, iyo ka hortagga rabshadaha ku salaysan jinsiga si ay uga faa'iidaystaan khibradooda, agabkooda, iyo shabakadaha wax ka qabashada baahiyaha dadka jilicsan.

9. Askarta Carruurta ah:

Waxaan aqoonsannahay dhibaataada haysata carruurta askarta ah ee lagu qasbay fikradaha xagjirnimada. Maskaxdan da'yarta ah, ee waxbarasho la'aanta iyo xagjirnimada uun u soo shaac baxay, waxay u baahan yihiin wax ka qabad degdeg ah iyo dhaqancelin. Waxaan hirgelin doonaa barnaamijyo gaar ah oo dib loogu soo celinayo bulshada, siinayana waxbarasho, tababar xirfadeed, iyo taageero nafsii ah si loo fududeeyo u gudbitaankooda nolol nabadeed oo wax soo saar leh.

9. Askarta Carruurta ah:

Waxaan aqoonsannahay dhibaataada haysata carruurta askarta ah ee lagu qasbay fikradaha xagjirnimada. Maskaxdan da'yarta ah, ee waxbarasho la'aanta iyo xagjirnimada uun u soo shaac baxay, waxay u baahan yihiin wax ka qabad degdeg ah iyo dhaqancelin. Waxaan hirgelin doonaa barnaamijyo gaar ah oo dib loogu soo celinayo bulshada, siinayana waxbarasho, tababar xirfadeed, iyo taageero nafsi ah si loo fududeeyo u gudbitaankooda nolol nabadeed oo wax soo saar leh.

a) Horumarinta Barnaamijyada Gaarka ah:

- Abuurista iyo hirgelinta barnaamijyo gaar ah si loo dhaqan-celiyo looguna soo celiyo bulshada dhexdeeda carruurta horey u ahaan jirtay askarta. Barnaamijyadani waa in ay wax ka qabtaan baahiyahooda jidheed, maskaxeed, bulsho, iyo waxbarasho, iyada oo la fixgelinayo dhibaataadii iyo waaya aragnimada ay soo mareen.
- In la bixiyo adeegyo taageero dhammaystiran, oo ay ku jiraan waxbarashada, tababarka xirfadaha, la-talinta cilmi-nafsiga, dib-u-midaynta qoyska, iyo kaalmada dib-u-dhexgalka bulshada, oo ku habboon baahiyaha gaarka ah iyo duruufaha ilmo kasta oo askari ah.

b) Taageerada nafsiga ah iyo la-talinta:

- In la siiyo la-talin ka warqabta dhaawacyada ay soo mareen iyo in la siiyo taageero cilmi-bulsho si ay uga caawiso carruurta askarta ah inay ka bogsadaan dhaawacyada ka soo gaadhay colaadaha, iyo tashkiilinta. Isticmaal hababka caddaynta ku salaysan sida daaweynta garaadka-dabeecadda, ku daawaynta fanka, iyo la-talinta koox koox ah si wax looga qabto baahiyaha shucuureed iyo nafsiyeed.
- In lala xiriiriyo hoggaamiyayaasha diinta iyo bulshada si ay u siiyaan hagitaan ruuxi ah iyo mid akhlaaqeed carruurta askarta ah, in la siiyo wacyi gelin ku saabsan ka hortagga fikradaha xagjirnimada, iyo horumarinta waddooyinka kale ee nabadda, dib-u-heshiisiinta, iyo isdhexgalka bulshada.

c). Waxbarashada iyo Tababarka Xirfadda:

- In la siiyo waxbarasho tayo leh iyo fursado tababar xirfadeed si carruurta askarta ah loogu qalabeeyo xirfadaha, aqoonta, iyo kartida ay u baahan yihiin si ay dib ugu dhistaan noloshooda oo ay u helaan nolol macno leh.
- In la bixiyo barnaamijyo waxbarasho isku jir ah oo loo dhan yahay kuwaas oo daboolaya baahiyaha waxbarasho ee kala duwan iyo asalka iyo hiddaha askarta carruurta ah, oo ay ku jiraan barnaamijyada waxbarasho ee la dadajiyay, fasallada akhris-qoraalka, iyo koorsooyinka horumarinta xirfadaha.

d) Dib-ugu-soo-celinta Bulshada iyo Taageerada:

- In la fududeeyo dib-ugu-celinta carruurta askarta ah ee qoysaskooda, bulshooyinkooda, iyo dugsiyada iyada oo loo marayo dhexdhexaadinta qoyska, dareenka bulshada, iyo shabakadaha taageerada bulshada. In si dhow loola shaqeeyo maamulada maxalliga ah, hogaamiyayaasha bulshada, iyo wakaaladaha ilaalinta carruurta si loo xaqiijiyo jawi taageero iyo korineed oo ay ku laabanayaan.
- In kor loo qaado caadooyinka iyo hab-dhaqanka bulsho ee wanaagsan ee ku wajahan caruurtii hore askarta u ahayd, ka hortagga dhaleeceynta, takoorka, iyo fikradaha khaldan ee hor istaagi kara dib-u-noqoshadooda iyo aqbalada bulshooyinkooda.

Barnaamijyada Hub ka dhigista, Kala dirida, iyo Dib-usoo-dhexgalka (DDR):

Si wax looga qabto fiditaanka kooxaha hubeysan, waxaan sameyn doonaa barnaamijyo DDR ah oo dhameystiran oo looga dan leeyahay hub ka dhigista, kala dirida, iyo dib u soo celinta dagaalyahannadii hore nolosha rayidka. Barnaamijyadani waxay bixin doonaan tababaro xirfadeed, waxbarasho, iyo taageero nafaasni ah, taasoo u sahlaya dagaal yahanadii hore inay si wanaagsan wax ugu biiryaan bulshada oo ay dib u dhistaan noloshooda. In la burburiyo waddooyinka lacagaha lagu dhaqo ee suurtageliya isu socodka iyo dhaqdhaqaaqa kooxaha xagjirka ah ee gobolka. In la qabto shirar iyo kulanno si kor loogu qaado u doodista, wacyi-gelinta iyo waxbarista bulshada ee saameynta argagixisada iyo xagjirnimadu ay ku leeyihiin horumarka dalka.

Xoojinta dadaallada sharci fulinta ayaa sidoo kale aad muhiim u ah tan, marka laga fiiryo dhinca:

- Hub ka dhigista iyo Kala-dirka: In la dhaqan geliyo hub ka dhigis iyo kala diris hufan, ikhtiyaari ah, oo is daba socota, iyada oo la hubinayo badbaadada iyo amniga dagaalyahannadii hore inta ay socoto hawshaasi. In la sameeyo habab lagu ururiyo, kaydiyo, laguna tuuro hubka iyo rasaasta si waafaqsan xeerarka caalamiga ah iyo hababka ugu wanaagsan.
- Wax ka qabashada shabakadaha sharci darrada ah: Xoojinta dadaallada fulinta sharciga ee lagu burburinayo shabakadaha sharci darrada ah ee ku lug leh ka ganacsiga hubka, maalgelinta argagixisada, iyo fal-dembiyeedyada kale. Kor u qaadida isku xirka hay'adaha amniga, sirtoonka, iyo saaxiibada caalamiga ah si loo qarqaladeeyo loona burburiyo shabakadahan, loo xiro dambillayaasha, loona qabsado hantida aan sharciga ahayn.
- Cadaalada Ku Meel Gaarka ah: In la horumariyo isla-xisaabtanka, cadaaladda, iyo dib-u-heshiisiinta iyada oo loo marayo habab caddaaladeed oo ku-meel-gaar ah sida guddiyada xaqiiqo raadiska ah, barnaamijyada magdhowga, iyo dacwooyinka sharciga ah ee dambiyada waaweyn. In la hubiyo in dambillayaasha xadgudubyada xuquuqul insaanka lala xisaabtamo iyadoo sidoo kale la siinayo fursado dib-u-heshiisiin iyo bogsiin dhibanayaasha iyo bulshooyinka ay saamaysay.

11. Booliska Bulshada:

Kor u qaadida iyo u doodista hindisayaasha bilayska bulshada kuwaas oo ka hawlgeli doona bulshooyinka maxalliga iyagoo u danaynaya ilaalinta amniga. Anagoo adeegsanayna dib-u-habaynta sharci fulinta, waxaan taageeraynaa xiriirka hay'adaha fulinta sharciga iyo hoggaamiyayaasha bulshada iyada oo loo marayo wadhadal iyo goleyaal boolis bulsho. Galayaasha noocan oo kale ah ayaa aad muhiim ugu ah la dagaalanka argagixisada iyo xagjiraynta dhalinyarada ee dadkeena. Awood-siinta bulshooyinka si ay kaalin firfircoon uga qaataan soo saarista iyo ka warbixinta khataraha amniga, soo gudbinta dhaqdhaqaaqyada shakiga leh ee aan ka turjumayn nabad ku wada noolaanshaha reer Jubaland.

12. Tallaabooyinka Amniga Badaha iyo La-dagaallanka Budhcad-badeednimada:

Ilaalinta kheyraadka baddeena ayaa lama huraan u ah barwaaqada dhaqaalaha iyo amniga qaranka. Waxaan taageeri doonaa dhismaha ciidamo tayo leh oo ilaaliya xeebaha si ay ula dagaalamaan budhcad-badeedda, kalluumaysiga sharci darrada ah, iyo xaalufinta biyaha Soomaaliya. Markaan kor u qaadno ilaalinta iyo awoodaha sharci ilaalinta badda, waxaan ilaalin doonaa kheyraadka xeebaha waxaan hubin doonaa badbaadada waddooyinka ganacsiga badda. Si si wax ku ool ah loo gaaro amniga badda iyo tallaabooyinka ka hortagga burcad-badeedda ee Jubaland waxay u baahan tahay hab isku xiran oo dhinacyo badan leh oo ku lug leh dhowr xeeladood oo muhiim ah. Waa kan sida yoolalkan si wax ku ool ah loogu gaari karo:

a) Horumarinta Awoodaha kormeerka iyo Ilaalinta Badda:

i) Maalgelinta Tignoolajiyada: In miisamiyad Loo qoondeeyo iibsiga agabka

iyo geynta tignoolajiyada casriga ah ee ilaalinta badda, oo ay ku jiraan nidaamyada radarka, diyaaradaha aan duuliyaha lahayn (UAVs), sawirka dayax-gacmeedka, iyo Nidaamka Aqoonsiga Tooska ah (AIS)

Raadraacayaasha. Farsamooyinkani waxay awood u siinayaan la socodka Xaaladaha dhabta ah ee hawlaha badda iyo horay u ogaanshaha maraakiibta ama hawlaha laga shakiyo.

- ii. **Tababarka iyo Dhisida Awooda:** In la siiyo tababar gaar ah shaqaalaha fulinta sharciga badaha, oo ay ku jiraan saraakiisha ilaalada xeebaha, ciidamada badda, iyo booliiska badda, oo ku saabsan farsamooyinka ilaalinta, hababka fuulitaanka markabka, baaridda iyo qabashada. hawlgallada, iyo xeerarka waxqabadka. Kobcinta awoodooda ka warqabka aagga badda, hagidda, iyo xeeladaha joojinta.
- iii) **Wadashaqeynta Hay'adaha Sirdoonka:** In la kobciyo wada shaqaynta iyo xog-wadaaga hay'adaha fulinta sharciga badaha iyo sirdoonka qaranka si loo ururiyo xogta shabakadaha budhcad-badeedda, kooxaha dambiilayaasha, iyo dhaqdhaqaaqyada sharci darrada ah ee biyaha Soomaaliya. In laga faa'iideysto falanqaynta sirdoonka si loo ogaato meelaha budhcad-badeednimada,
- iv) dhaqamada dambiilenimo, iyo meelaha khatarta sare leh ee hawlgallada sharci fulinta lala beegsanayo. **Qaab-dhismeedka Sharciga iyo Xeer-ilaalinta:** In la xoojiyo qaab-dhismeedka sharciga ee lagu maxkamadeynayo burcad-badeednimada iyo dembiyada badda iyadoo la meel-marinayo lana dhaqan-gelinayo sharciga maxalli ah oo dambi ka dhigaya falalka burcad-badeednimada, dhaca hubaysan ee badda, iyo dembiyada la xiriira.

In la xoojiyo iskaashiga saaxiibada caalamiga ah, ururada gobolka, iyo ciidamada badda si loo fududeeyo dacwad oogista iyo dhiibista tuhmanayaasha budhcad-badeednimada.

b) Samaynta Cutubyo Ilaalada Xeebaha oo Awood leh:

- i) **Horumarinta Kaabayaasha dhaqaalaha:** In la maalgeliyo horumarinta iyo balaadhinta kaabayaasha ilaalada xeebaha, oo ay ku jiraan saldhigyada ilaalada, xarumaha taliska, iyo xarumaha ilaalada badaha, ee ku teedsan xeebaha Jubaland. In la hubiyo in xarumahani ay ku yaalliin meel istaraatiiji ah si ay u daboolaan marinada badda ee muhiimka ah, dekedaha, iyo aagagga dhaqaalaha.
- ii. **Helitaanka iyo Casriyeynta Maraakiibta:** In la asoo iibsado lana hawlgeliyo maraakiibta roondada casriga ah,

- iii) **Tababarka iyo Horumarinta Xirfadda:** In la bixiyo barnaamijyo tababar oo dhamaystiran oo la siiyo shaqaalaha ilaalada xeebaha ee fulinta sharciga badda, hawlgallada goobidda iyo samatabbixinta, tababarka naakhudenimada, iyo hababka badbaadada badda. In shuraakada caalamiga lala sameeyo tababaro iyo dhookkatus si kor loogu qaado wada
- iv) shaqaynta iyo diyaararowga. **Iskaashiga Caalamiga ah:** In la abuuur heshiisyo iskaashi iyo wada shaqayn oo lala yeesho waddamada deriska ah, ururada caalamiga ah ee badaha, iyo ciidamada badda ee ka hawlgala gobolka si loo xoojiyo iskaashiga amniga badda, wadaagga sirdoonka, iyo dadaallada ilaalinta wadajirka ah. In laga qaybqaato dadaalada gobolka sida Xeerka Anshaxa ee Jabuuti ee ku saabsan Cabudhinta Budhcad-badeedda iyo Dhaca hubaysan ee Maraakiibta maraya Galbeedka Badweynta Hindiya iyo Gacanka Cadmeed (DCoC), iyo Kooxda Wada Xiriirka.

Budhcad-badeednimada Xeebaha Soomaaliya (CGCS) si loo agaasimo dadaallada la-dagaalanka budhcad-badeedda loona wadaago hababka ugu fiican ee looga hortago.

c) La shaqaynta Shuraakada Caalamiga ah iyo Ururada Gobolka:

- i) **Waxqabadyada Amniga Badda ee Gobolka:** In lala xiriiryo ururada gobolka sida Midowga Afrika (AU), Urur-Goboleedka IGAD, iyo Ururka Bariga Afrika (EAC) si loo horumariyo istaraatiijiyad wadajir ah, qorshe-hawleed, iyo barnaamijyo awoodeed si wax looga qabto caqabadaha amniga badda ee Geeska Afrika. **Ciidamada Badda Ee Caalamiga ah:** In lala shaqeeyo ciidamada
- ii. badda ee caalamiga ah, sida Combined Task Force 151 (CTF-151) iyo Ciidanka Badda Midowga Yurub (EU NAVFOR) Hawlgalka Atalanta, in la isku xidho ilaalada, la wadaago sirdoonka, iyo in la sameeyo hawlgallo wadajir ah oo ka dhan ah burcad-badeedda iyo dembiyada badda ee ka jira biyaha Soomaaliya, oo ay ku jiraan ka qayb qaadashada la socodka ka gancsiga maandooriyaha iyo hubka sharci-darrada ah, Kalluumaysiga sharci darrada ah iyo ka ganacsiga sharci darrada ah ee dhuxusha ee xeebaha Soomaaliya
- iii) **Goobaha Wadaagista Macluumaadka:** In laga qaybqaato goobaha wadaagga macluumaadka iyo dadaallada wacyigelinta ee marin-badeedka, sida Xarunta Badbaadada Badaha - Geeska Afrika (MSCHOA) iyo habka Wacyigelinta iyo ka Hortagga Khilaafaadka (SHADE), si la isu waydaarsado xogta, la isugu-dubbarido ka falcelinta, isla markaana kor loogu qaado wacyiga xaaladaha khatarta ee badda

13. Kalsoonida Bulshada iyo Dib-u-heshiisiinta:

Ugu dambeyntii, waxaan aqoonsannahay muhiimadda ay leedahay kobcinta kalsoonida bulshada iyo dib-u-heshiisiinta inay yihiin tiirarka nabadda iyo horumarka waara. Waxaan horumarin doonaa wadhadalka, hababka dib u heshiisiinta, iyo bulshada-

maraakiibta qabashada, iyo diyaaradaha ilaalada badaha oo ku qalabaysan nidaamyada hagidda horumarsan, qalabka isgaarsiinta, iyo dareemayaasha ilaalada. Hanfidaas waxay awood u siinaysaa cutubyada ilaalada xeebaha inay sameeyaan roondo wax ku ool ah, si degdeg ahna uga jawaabaan shilalka badda, oo ay ka hortagaan weerarrada budhcad-badeedda.

In la
horgeliyo
dadaallo
lagu
xallinayo

cabashooyinka taariikhiga ah iyo in la dhiso buundooyinka
isfahamka iyo iskaashiga ee bulshadeena kala duwan.

Gebagebadii, ballanqaadkeenna badbaadada iyo
ammaanku waxa uu dhaafsiisan yahay
hal-ku-dhegyo keliya - waa tiir-dhexaadka
himiladeenna

ee ah Soomaaliya midaysan, barwaaqo ah, oo adkaysi leh. Go'aan
qaadasho, naxariis iyo dadaal wadareed, waxaan kaga gudbi doonaa
caqabadaha ina hor yaala, waxaan dhisi doonaa mustaqbal uu
muwaadin kastaa ku noolaado nabad, sharaf iyo amni.

iii) Dib u dhiska iyo dib u celinta 20.

Colaada ka dib, Jubaland waxay taagan tahay marxalad xasaasi ah oo ay aad muhiim u yihiin daweynta dhaawacyada iyo dib u dhiska qarankeenu. Aragtidayada dib-u-dhisku maaha oo kaliya dhagax iyo dhismo ee waxay ku saabsan tahay soo celinta karaamadii iyo xuquuqadii dadkeena, gaar ahaan kuwa u soo qaxay dalalka deriska ah. Si taas loo gaaro, waxaan soo bandhigaynaa Istaraatiijiyadda Dib-u-dhiska iyo Dib-u-celinta, oo ka kooban toban tillaabo oo muhiim ah si loogu gogol xaaro mustaqbal ifaya oo dhammaan reer Jubaland ka dhexeeya.

1. Samaynta Qiimaynta Baahiyaha:

Socdaalkeenu wuxuu ku bilaabmayaa qiimaynta baahiyaha, iyadoo la kaashanayo saaxiibada caalamiga ah, hay'adaha samafalka, iyo dalalka martida loo yahay. Qiimayntani waxay bixin doontaa aragtiyo qiimo leh oo ku saabsan shuruudaha wadaajirka ah ee muwaadiniinta soo laabanaya, taasoo noo ogolaanaysa inaan si habaysan ugu qorshayno dib-u-soo-celinta.

2. Dejinta Qaabdhismeedka Dib u celinta:

Waxaan samayn doonaa qaab-dhismeedka dib-u-celin tayo leh oo u hoggaansan sharciyada caalamiga ah, iyadoo la hubinayo in ay si mutadawacnimo ah, ammaan ah, oo sharaf leh ugu soo laabtaan muwaadiniinteenu. Nidaamyada sharciga, saadka, iyo maamulka ayaa si taxadar leh loo qeexi doonaa si loo habeeyo habka dib u celinta.

3. Iskudubarid iyo Iskaashi:

Iskaashigu waa fiirka guusha. Dadaalka isku xiran ee ay ku lug leeyihiin hay'adaha dawladda, hawl-wadeennada arrimaha bini'aadaninimada, ururrada caalamiga ah, iyo waddamada martida loo yahay, waxaanu wax ka qaban doonaa caqabadaha saadka waxaan kobcin doonaa jawi ku habboon dib u celinta.

4. Diyaarinta Kaabayaasha Istaraatiijiga ah:

Iyadoo loo diyaar garoobayo qulqulka dadka soo laabanaya, waxaanu dib u soo noolayn doonaa kaabayaasha iyo adeegyada meelaha la imanayo, jidadka gaadiidka ilaa xarumaha daryeelka caafimaadka. Dayactirka kaabayaashii dagaaladu aafeeyeen waa lama huraan si loo helo jawi wanaagsan oo lagu soo dhoweeyo walaalaha soo laabanaya.

5. Is-dhexgalka Dhaqaale-Bulsheedka Waara:

Ballanqaadkayaga ku aaddan is-dhexgalka waxa ka mid ah xaqiijinta is-dhexgalka dhaqan-dhaqaale ee dadka soo laabanaya. Barnaamijyada loo habeeyey ee bixiya taageerada hab-nololeedka, tababarrada xirfadaha, iyo fursadaha shaqo waxay awood u siin doonaan inay dadkaasi si macno leh wax ugu biiriyaan bulshadooda.

7. Taageerada Sharciga iyo Maamulka:

Soo celinta xuquuqada muwaadinimada iyo xuquuqada hantida khaaska ah waa arrin aasaasi u ah dib u celinta. Waxaan qaadan doonaa hab istaraatiijiyadeed si aan u siino taageero sharci iyo maamul muwaadiniinta soo laabanaya, iyadoo la diyaarinayo hababka lagu soo celinayo hantida gaarka ah iyo xuquuqada muwaadinimada. Anagoo mudnaanta siinaya hufnaanta iyo waacqinimada, waxaan hubin doonaa in xafsiyadu aysan caqabad ku ahayn hannaanka dib-isu-dhexgalka.

8. Taageerada nafsiga ah iyo dhaawaca Maskaxeed ee bulsho:

Bogsiinta nabarrada colaaddu waxay u baahan tahay wax ka badan dib-u-dhiska dhulka; waxay u baahan tahay oo kale in wax laga qabto boogaha nafsiga ah ee ay dadkeenu qabaan. Iyada oo loo marayo taageerada nafsiga ah ee bulshada iyo la-talinta, waxaan kobcin doonaa adkeysiga waxaan fududeyn doonaa habka bogsashada.

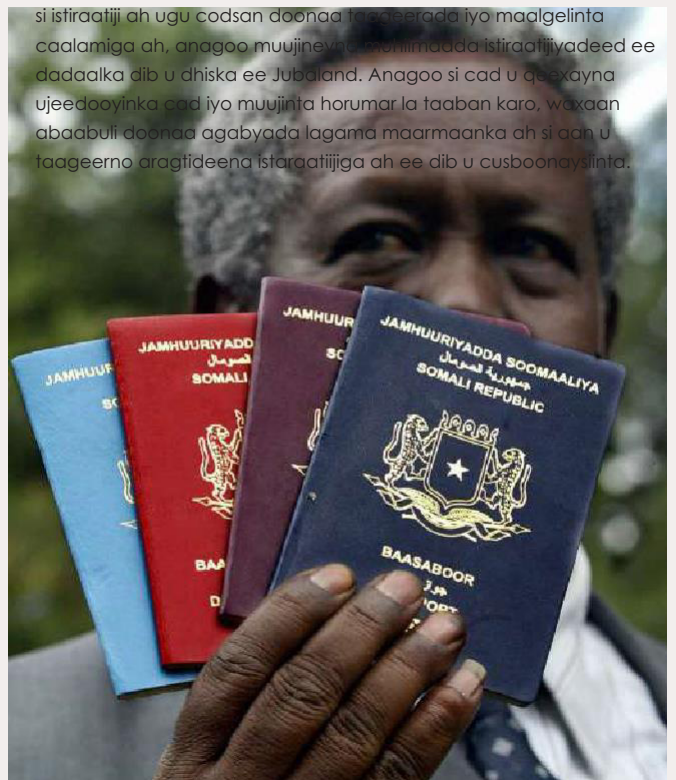
9. Wacyigelinta Dadweynaha iyo Xiriirka Bulshada:

Waxaan aqoonsannahay in wada noolaanshaha lagu kobciyo is-fahamka. Ololayaasha wacyigelinta bulshada iyo hindisayaasha ka xiriirka bulshadu waxay kobcin doonaan wada jirka iyo dulqaadka bulshada, taasoo u gogol xaareysa wada noolaansho nabadeed.

10. **Kormeerka iyo Qiimaynta:** Dadaalkeena waxaa lagu xoojin doonaa hababka kormeerka iyo qiimeynta istaraatiijiga ah, taasoo noo ogolaaneysa inaan qiimeyno horumarka, aqoonsano caqabadaha, oo aan u habeyno farsamooyinkeena si habboon. Markaan mudnaanta siino go'aan qaadashada xogtu ay horseedeyso, waxaan hubin doonaa waxtarka iyo joogtaynta dadaalladayada.

11. Taageerada iyo Maalgelinta Caalamiga ah:

Ugu dambeyntii, waxaan si istaraatiij ah ugu codsan doonaa taageerada iyo maalgelinta caalamiga ah, anagoo muujineynaya xiriirka istaraatiijiyadeed ee dadaalka dib u dhiska ee Jubaland. Anagoo si cad u qeexayna ujeedooyinka cad iyo muujinta horumar la taaban karo, waxaan abaabuli doonaa agabyada lagama maarmaanka ah si aan u taageerno aragti-deena istaraatiijiga ah ee dib u cusboonaysiinta.

V. MAAMULKA MAALIYADA DADWEYNAHA

1. Dib u eegis Dhamaystiran ee Miisaaniyadda Dadweynaha:

Dawladda mas'uul ah waa in ay marar badan dib u eegis dhamaystiran ku sameeyo miisaaniyadda dawladda. Habkani waxa uu hiigsanayaa in la dejiyo halbeegyo cad kharashka loo isticmaalayo miisaaniyadda oo loogu talagalay hawlaha aasaasiga ah ee dawladda, taas oo awood noo siinaysa in aan wanaajino qoondaynta kheyraadka oo aan mudnaanta siinno kharashyada meelaha muhiimka u ah horumarinta qaranka.

2. Daah-furnaanta Miisaaniyadda:

Tani waa mabda'a aasaasiga ah ee dawladdnimada dimuqraadiga ah. Waxaan naga go'aan ah inaan kor u qaadno daah-furnaanta anagoo adeegsanayna habraacyo warbixineed iyo muujin lagu kalsoonaan karo, si aan u kobcino kalsoonida shacabka una fududeyno ka-qaybgal macno leh ee geeddi-socodka siyaasad-dejinta.

3. Horumarinta Mabaadi'da "Qiimaha Lacagta":

Xaqiijinta ka faa'iidsiga wax ku oolka ah ee hantida dadweynaha iyadoo la fulinayo habab kor u qaadaya fikradda "qiimaha lacagta." Qiimaynta kharashaadka si loo hubiyo baahida iyo saamaynta, iyadoo diirada la saarayo sare u qaadida waxtarka muwaadiniinteena.

4. Dib u eegis lagu sameeyo Siyaasadaha Cashuuraha iyo Kastamka:

Tani waxay lama huraan u tahay xoojinta ilaha dhaqaale ee dawladeena iyo horumarinta kobaca dhaqaalaha. Marka la casriyeeyo siyaasadaha iyo habraacyadan, waxaan abuuri karnaa nidaam cadaalad ah oo loo siman yahay oo dhiirigeliya horumarinta ganacsiga gaarka loo leeyahay iyadoo la bixinayo dakhliga lagama maarmaanka ah si loo maalgeliyo adeegyada muhiimka ah iyo mashaaricda kaabayaasha dhaqaale.

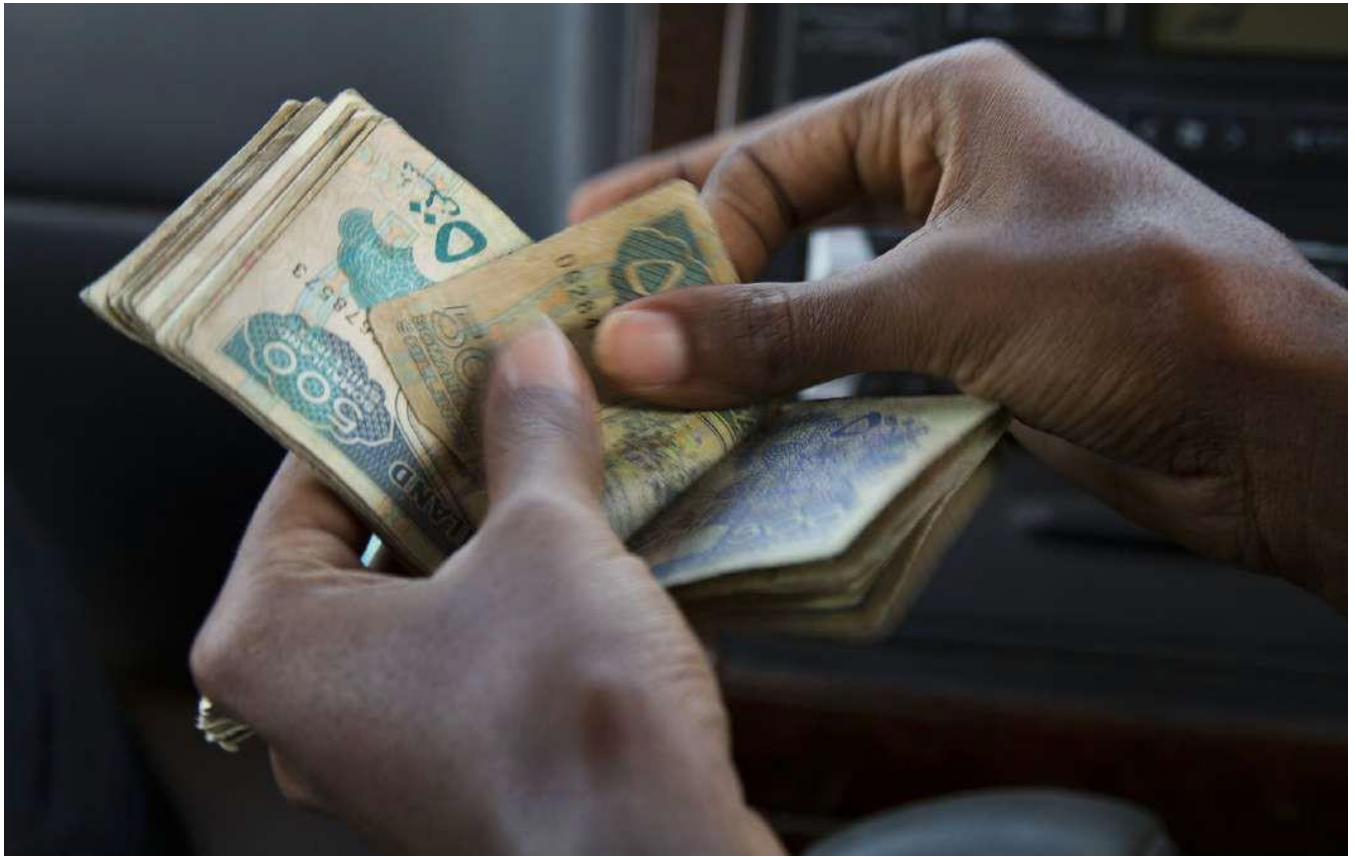
5. Xoojinta Hay'adaha Dabagalka ee Gobolka:

Xoojinta hay'adaha sida Xisaabiyaha Guud, Hantidhawrka Guud iyo Xeer Ilaaliyaha Guud inay si madax-banaan oo xirfad leh u shaqeeyaan, iyadoo ilaalinaya hufnaanta macaamilka dadweynaha iyo anshaxa ugu sarreeya, iyada oo la hubinayo u hoggaansanaanta hab-dhaqanka maamulka maaliyadda dawladda iyo waxqabad la jaan qaadaya himilooyinka horumarinta qaranka. . In la taageero dhismaha hay'adda la-dagaalanka musuq-maasuqa oo ilaalinaysa sharciga isla markaana la dagaallamaysa musuq-maasuqa heer kasta oo dowladeed, si loo xaqiijiyo in hantida umadda si hufan loogu faa'ideeyo qaranka.

6. Xoojinta Hawsha Qorshaynta Qaranka:

Isku-dubbaridka dadaallada qorshaynta iyo hab-raacyada miisaaniyad-samaynta waxa ay wanaajisaa qoondaynta kheyraadka, gaar ahaan dhinacyada mudnaanta leh ee horseeda horumar waara.

VI. WAXBARASHADA MUWAADINKA IYO AWOOD SIINTA 23.

1. Kobcinta Waxbarashada Madaniga ah ee Loo Dhanyahay:

Xudunta himiladeena bulsho dib loo habeeyey ayaa ah fikradda muwaadinimo. Waxaynu higsanaynaa inaan noqono ummad qof walba awood loo siiyo inuu si macno leh uga qayb qaato barwaaqada iyo wanaagga guud ee bulshadeena. Si loo gaaro yoolkan sare, waxaan aqoonsannahay baahida degdegga ah ee waxbarashada madaniga ah ee dhameystiran oo loo dhan yahay-siyaasad aan kaliya bixin hayn aqoonta laakiin sidoo kale kobcisa dareen qoto dheer oo mas'uuliyad bulsho iyo ka-qaybgal leh.

2. Dhiirigelinta Dhaqanka Wanaagsan :

Habka aan u wajahno waxbarashada madaniga ah waxa uu dhaafsiisan yahay aqoonyahannada; waa waxbarasho loogu talagalay horumarinta dhaqanka suuban. Waxaan aaminsanahay in la kobciyo shakhsiyad xambaarsan qiyaamka daacadnimada, naxariista, iyo u adeegidda aadanaha. Annaga oo adeegsanayna manhaj xoogga saaraya ballaarinta aqoonta iyo ku-dhaqanka fikradaha cusub, waxaan hiigsanaynaa inaan abuurno muwaadin awood u leh inuu wax ka qabto caqabadaha xaadirka ah, si wanaagsanna uga qayb qaata horumarinta bulshada Soomaaliyeed.

3. Midnimada Dad Kala Duwan:

Anagoo soo dhoweynayna kala duwanaanshiyahayaga, waxaynu xoojinaynaa dhismaha qarankeena. Nidaamkeena waxbarashadu waa in uu muwaadin kasta ku beeraa qaddarin qoto dheer oo ku aaddan hodantinimada hidaha dhaqanka iyo muhiimadda ay leedahay midnimadu walow aan kala duwannahay. Anaga oo kobcinayna ruuxda wadajirka iyo isfahamka, waxa aanu wadada u xaaraynaa bulsho isku xiran oo wada nool.

4. Dhisidda Kalsoonida iyo Mas'uuliyadda:

Kalsoonidu waa aasaaska ay ku dhismaan bulshooyin xooggan. Iyada oo loo marayo waxbarashada muwaadinka, waxaan hiigsanaynaa inaan ku beerno kalsoonida dadkeena, kobcinta dareenka wadajirka iyo mas'uuliyadda loo dhan yahay. Waxa aanu higsanaynaa inaan noqono muwaadiniin ku faana haybtooda oo ay ka go'an tahay in ay qarankooda ugu adeegaan si daacadnimo, hawlkanimo iyo hal-abuurnimo leh.

5. Kobcinta Muwaadiniin Waxsoosaar iyo Mas'uulnimo leh:

Hadafka ugu sareeya waa in aan kobcino jil muwaadiniin ah oo aan ku faani karin hidahooda oo kaliya balse u qalabaysan xirfad iyo aqoon si wax-ku-ool ahna uga qayb-qaataan horumarka ummadeenna. Waxaan aaminsanahay in awood loo siiyo shakhsiyadka inay yeeshaan hindise, oo ay keenann talooyin horseeda koboc dhaqaale iyo barwaaqo loo dhan yahay.

6. Maalgelinta Mustaqbalka:

Waxbarashada muwaadinku waa danta guud—maalgashiga mustaqbalka qarankeena. Laga soo bilaabo carruurnimada hore ilaa qaan-gaarnimada, waa safar nololeed oo u diyaariya shakhsiyadka si ay uga gudbaan xaaladaha murugsan ee dunidan casriga ah si ay caqli, naxariis, iyo daacadnimo ku jirto. Anagoo mudnaanta siinayna waxbarashada madaniga ah ee dhameystiran, waxaan aasaaska u dhigaynaa mustaqbal ifaya oo barwaaqo ka dhiga Soomaaliya iyo dadkeeda.

Si aan u kobcinno dhaqanka muwaadinka, waxan bilaabaynaa socdaal isbedel leh oo ku wajahan midnimo, barwaaqo iyo horumar la wada leeyahay. Isku soo wada duuboo aynu awood u siino muwaadin kasta si uu u guto kartidiisa uguna qayb qaato horumarka qarankeena aynu jecelnahay

VII. Ganacsiga iyo Wax

Jubaland, waxaynu taaganahay marxalad cusub oo ay ku qeexan tahay fursad aan xad lahayn iyo karti aan horay looga faa'iidayan. Udub-dhexaadka himiladeena horumarku waa dib-u-soo-nooleynta ganacsiga iyo warshadaheenna, taasoo ah matoorka firfircoon ee kobaca dhaqaalaha iyo barwaaqada. Marka aan jaan-goyno horu-socodkeenna, waxaan higsaneynaa mustaqbalka halkaas oo hal-abuurku ku kobcayo, ganacsigu uu kobcayo, dadaal kastana inoo hagayo horumar waara.

1. Horumarinta Hal-abuurka iyo Curinta:

Xudunta isbeddelka dhaqaalahaheenu waa ballan-qaadka inaan kobcino hal-abuurka iyo curinta. Waxaan kobcin doonaa nidaamka deegaanka oo awood u siinaya ganacsatada inay helaan raasumaal, hagitaan, iyo ilo dhaqaale. Iyada oo loo marayo maalgelinta bartilmaameedka leh ee cilmi-baarista iyo horumarinta, oo ay weheliso iskaashiga istiraatiijiyadeed ee ka dhexeeya tacliinta iyo warshadaha, waxaan daaha ka qaadi doonaa tamarta hal-abuurka ah ee dadkeena waxaan furi doonaa waddooyin cusub oo korriin iyo horumar ah.

2. Isku xirka Jubaland iyo suuqyada gudaha, gobolka iyo caalamka:

Jubaland waxay sidoo kale u adeegtaa sidii xarun ganacsi oo heer gobol ah, waxayna haysataa fursadaha ganacsiga xuddudaha, ganacsiyada soo dejinta iyo ganacsiga jumlada. Meesha istaraatiijiga ah ee Jubaland ay ku taal iyo kheyraadka faraha badan ee ay leedahay ayaa na dhigaya albaab laga galo suuqyada gobolka iyo caalamka. Waxaan maalgelin doonaa casriyeynta kaabayaasha ganacsiga, oo ay ku jiraan dekedaha, waddooyinka, iyo shabakadaha saadka, si aan u fududeyno isu socodka badeecadaha iyo adeegyada. Innagoo adeegsanayna horumarinta maalgashiga shisheeye iyo abuurista iskaashi ganacsi oo xooggan, waxaan balaarin doonaa suuq-geynta waxaan aburi doonaa fursado kala kobcistaanka dhinacyada kala duwan.

3. Taageeridda Horumarinta Warshadaha:

Warshadayntu waa tiirka horumarka dhaqaale ee waara. Waxaan samayn doonaa aagag warshadeed oo ku qalabaysan kaabayaal casri ah si ay u soo jiitaan maal-gashi wax-soo-saar iyo dhiirgelin shaqo abuur. Iyada oo loo marayo taageerada dhinacyo khaas ah ee warshadaha muhiimka ah iyo dib-u-habaynta qiimaha leh, waxaan ka faa'iidayan doonaa awoodda buuxda ee kheyraadkeena dabiiciga ah waxaan ka dhigi doonaa Jubaland meel xudun u ah warshadaha iyo curinta heerka sare.

4. Kobcinta Horumar Waara:

Anagoo ah ilaaliyeyaasha deegaankeena iyo mas'uuliyiinta jiiilalka mustaqbalka, waxaa naga go'an inaan raadino kobac dhaqaale oo loo dhan yahay oo waara. Waxaan qaadan doonaa ku dhaqanka "dhaqaalaha cagaaran" iyo teknoolajiyada si aan u yareyno raadkeena kaarboonka (naqaska hawada kululeeya) oo aan u ilaalino dhaxalkeena dabiiciga ah. Innagoo horumarinayna mas'uuliyadda bulshada isla markaana hubinayana u hoggaansanaanta sharciga, waxaan ku dhaqmi doonaa heerarka ugu sarreeya ee maaraynta deegaanka iyo xilkasnimada shirkadaha.

5. Xoojinta SME-yada iyo shirkadaha yaryar:

Shirkadaha yaryar iyo kuwa dhexdhexaadka ah (SMEs) iyo ganacsiyada yaryar waa halbowlaha dhaqaalaha, kuwaas oo dhiirgeliya hal-abuurka, shaqo abuurka, iyo kobaca loo dhan yahay. Waxaan mudnaanta siin doonaa baahiyahooda anagoo fududeynayna helitaanka maaliyadda, kaalmaynayna dhisidda awooddooda, iyo kobcinta isku xirka suuqa. Iyada oo loo marayo waxqabadyo la beegsanayo, waxaan awood u siin doonaa SME yada inay horumaraan oo ay gacan ka geystaan

barwaaqada bulshooyinkeenna. Innagoo horumarinayna teknoolajiyada adduunka casriga ah, waxaan hubin doonaa fursado maalgashi oo waxtar leh si kor loogu qaado hal-abuurka iyo horumarinta ganacsiyada bilawga ah ee maxaliga ah si loo helo raasumaalka maalgashiga wareega iyo helitaanka amaahda diiradda saaraya dhalinyarada iyo haweenka ee goobaha farsamada. Innagoo dhisanna awoodda kana caawinayna taageero farsamo iyo sharci, waxay shirkaduhu dhaqaaqin doonaan fursado badan oo maalgashi iyo hal-abuurnimo kuwaas oo horumar weyn u noqon doona goobta ICT-ga.

6. **Dhisidda awoodda Jubbaland ay ku hoggaamiso ganacsi:**

Maalgelinta waxbarashada iyo barnaamijyada tababarku waxay wax ka qaban kartaa farqiga xirfadeed waxayna qayb ka qaadan kartaa horumarinta raasamaal ee dadka Jubaland. Maalgashadayaasha gaarka ah iyo kuwa aan macaash doonka ahayn waxay hirgelin karaan xarumo lagu barto farsamada gacanta, iyo machadyo bixiya tababaro tayo leh oo gudaha ah si dadka reer Jubaland u noqdaan kuwo isku filan oo ka faa'iidaysta fursadaha jira. iyadoo la hubinayo in la heli karo shaqaale leh xirfado ay kaga qayb qaataan ganacsiga iyo warshadaha.

7. **Maamulka Bay'ada:**

Jubaland waxay qani ku tahay kheyraad aad u badan oo ay tahay in loo ilaaliyo jilasha soo socda. Waxaan fududeyn doonaa dejinta siyaasadaha lagu ilaalinayo kaymaha, ilaalinta kheyraadka biyaha iyo yareynta saameynta isbedelka cimilada annaga oo kor u qaadayna dhaqamada dhaxalgalka ah ee beeraha iyo wax soo saarka.

8. **Xawaaladaha iyo Isgaarsiinta:**

Ganacsiga ugu badan ee ka dhaca Kismaayo waxa uu ku qotomaa xawaaladaha (Hawala system), kaas oo kor u qaada isu socodka lacagaha ee ganacsiga iyo suuqa sarifka lacagaha qalaad. Xoojinta siyaasadaha ka hortagga lacagta la dhaqayo (waa lacagta musuqmaasuqa lagu helay ee suuqa caadiga ah la keenayo) waxay abuuri doontaa jawi ku habboon maalgashiga ganacsiga ee dalxiiska iyo warshadaha kalluumaysiga. Soomaaliya waxa soo gala lacago fara badan oo ka yimaadda qurbajoogta taasoo ka dhigan qiyaastii 25% GDP (ama dakhliga guud), si kastaba ha ahaatee, Jubaland ma lahan nidaam bangi oo si buuxda u shaqeeya, sidaas darteed waxaan u baahanahay inaan maalgashi ku samayno nidaamka maaliyadeed iyo taageeridda samaynta shuruuc loogu talagalay waaxda bangiyada. fududaynta dhaqamada kaydiga iyo maalgashiga ee dadweynaha, sidaa awgeed la sugo mustaqbalka dadka iyo in la kobciyo ganacsatada yaryar si loo sugo dhaqaalaha soo koraya. Samaynta nidaam bangi oo si wanaagsan u shaqeeya waxa kale oo ay kor u qaadaysaa maalgashi ku salaysan sharci oo sidii hore ka fiican taas oo sahlaya isticmaalka wax soo saarka dhulka ee magaalooyinka iyo miyiga.

9. **Aaga Dhaqaalaha:**

Samaynta aagag dhaqaale oon canshuur lahayn waxay kordhin doontaa maalgashiga meelaha la beegsanayo sida daryeelka caafimaadka, waxbarashada, wax soo saarka iyo warshadaha wax soo saarka. Maadama xawaaladaha ka imanaya qurbaha ay badan yihiin, waxaan ku dhiirigelinaynaa dadkeena inay maalgashadaan dhinacyo kala duwan si loo fududeeyo kobaca dhaqaalaha iyo horumarka qarankeena.

VIII. Gaadiidka iyo Kaabayaasha dhaqaalaha 25.

Is-beddelka Jubaland waxa lama huraan u ah in la sameeyo qorshe dhammaystiran oo lagu horumarinayo kaabayaasha dhaqaalaha, gaar ahaan qaybaha muhiimka ah ee gaadiidka iyo isgaarsiinta. Jubbada Hoose ayaa kamid ah meelaha ugu go'doonsan Soomaaliya, waxaana gabi ahaan jidadka go'an xilliyada roobabka. Waxa aanu maalgelin doona isku xidhka wadooyinka oo u adkeysan kara roobka una fududayn doona isku socodka joogtada ah ee badeecadaha iyo gaadiidka ee meelaha fog ee dalka.

1. Kor u qaadista Kobaca Dhaqaalaha:

Adeegga gaadiidka iyo isgaarsiin la isku halayn karo waa halbowlaha dhaqaale kasta oo kobcaya. In la maalgeliyo kaabayaasha, waxay kor u qaadi kartaa isku xirnaanta xarumaha magaalooyinka, bulshada miyiga, iyo gobollada deriska ah. Shabakaddan isku xidhani ma fududayn doonto oo keliya isu-socodka badeecadaha iyo dadka balse waxay sidoo kale kobcinaysaa is-dhexgalka iyo iskaashiga ka dhexeeya gobollada iyo xuduudaha qaranka, iyadoo la jaanqaadaysa ujeedooyinka Ajendaha Afrika 2063 iyo Bulshada Bariiga Afrika.

2. Dhisidda adkeysiga iyadoo loo marayo Kaabayaasha:

Kaabayaasha adag ayaa ah laf dhabarta bulsho adkeysiga leh. Anagoo horumarinayna isku xirka wadooyinka, dekedaha, iyo nidaamyada isgaarsiinta, waxaan xaqiijin karnaa helitaan siman oo adeegyada muhiimka ah sida waxbarashada, caafimaadka, iyo ganacsiga. Maalgelintani waxay gacan ka geysan doontaa in la soo afjaro kala duwanaanshaha dhaqan-dhaqaale, iyadoo awood siinaysa shakhsiyadka iyo bulshooyinka inay horumaraan iyadoon loo eegayn deegaankooda ama xaaladdooda dhaqaale.

3. Dhismaha Wadooyinka:

- a) **Balaadhinta iyo Dayactirka:** Waxaa naga go'an inaan balaarino oo aan ilaalino isku-xirka wadooyin tayo leh oo u dhexeeya xarumaha magaalooyinka, miyiga, iyo xarumaha dhaqaalaha ee muhiimka ah. Inaga oo maalgelinaya dhismaha cusub ee wadooyinka iyo mashaariicda dayactirka ah ee socda, waxaan kor u qaadi doonaa isku xirka iyo wadooyinka guud ahaan Jubaland, fududeynta kobaca dhaqaalaha iyo horumarinta bulshada.
- b) **Dayactirka Mashaariicda:** Annaga oo aqoonsanay muhiimada ay leedahay ilaalinta kaabayaasha jira, waxaan bilaabi doonaa mashaariic dayactir ah oo lagu dayactirayo laguna tayeynayo wadooyinka u baahan dayactirka. Tani kaliya ma wanaajin doonto badbaadada iyo hufnaanta balse waxay sidoo kale dheerayn doontaa cimriga wadooyinka gaadiidka muhiimka ah.

- c) **Wadooyinka Miyiga:** Xaqiijinta helitaanka kaabayaasha

gaadiidka oo wada gaara dhulka miyiga ayaa lagama maarmaan u ah xoojinta beeralayda, ganacsatada, iyo bulshada ku nool gobollada fogfog. Inaga oo maalgalinayna isku xirka wadooyinka miyiga, waxaan furi karnaa fursado cusub oo lagu horumarinayo dhaqaalaha iyo horumarinta hab-nololeedyada dhammaan reer Jubaland.

4. Kaabayaasha badda:

a) **Horumarinta Dekedda:** Xeebta istaraatiijiga ah ee Jubaland waxay soo bandhigaysaa fursado baaxad leh oo ku habboon ganacsiga badda. Waxaan maalgashi ku samayn doonaa horumarinta dekedaha iyo marsooyinka si loo fududeeyo isu socodka hufan ee badeecadaha iyo kobaca dhaqaalaha ee xeebaheenna. Sidoo kale, waxaan maalgelin doonaa dekedaha qalalan iyo kaydka kastamka berriga si kor loogu qaado dhaqdhaqaaqa badeecadaha ka soo dega dekedaha waaweyn iyo kuwa yaryar ee dalka, taasina waxay xoojinaysaa dhaqdhaqaaqyada ganacsiga, isla markaana waxay u furi doontaa berriga iyo meelaha fog ee dalka fursado horumarineed iyo maalgashi.

b) **Waxqabadka Dekedaha:** Si aan sare ugu qaadno faa'iidooyinka ganacsiga badda, waxaan hirgelin doonaa tallaabooyin lagu wanaajinayo hufnaanta dekedaha iyo hagaajinta hababka saadka. Marka la dhimo waqtiyada safarka gaadiidka iyo kharashyada ganacsiga, waxaan soo jiidan karnaa maalgashiga oo aan kor u qaadi karnaa ballaarinta ganacsiga gudaha iyo dibaddaba. Waxaan xoojin doonaa oo aan taageeri doonaa samaynta nidaamyo lagu dhisayo kastamka ku salaysan khatarta si loo yareeyo wakhtiyada dheer ee xamuulka laga qaado dekedaha.

Isku Xidhka Xeebta: Horumarinta isku xidhka xeebaha waa lama huraan

c) Si loo daah furo kheyraadka badda ee Jubaland waa: In la maalgeliyo kaabayaasha xeebaha iyo horumarinta waddooyinka ganacsiga, waxaan kobcin karnaa dhaqaalaha bulshooyinka xeebaha iyo ka faa'iidaydiga awoodda dhaqaale ee xeebaha baddeena.

4. Duulimaadka:

Guud ahaan Soomaaliya, waxaa jira ku dhawaad siddeed garoon diyaaradeed oo waaweyn, toddobo garoon diyaaradeed oo djexdhexaad ah iyo 18 garoon diyaaradeed oo kale oo muhiim ah oo Soomaaliya oo dhan ah. Kaabayaasha duulista ayaa aad uga dhib badan noocyada kale ee gaadiidka maadaama xeerarkoodu aad u adag yihiin, dib u habeynta waaxda duulistana laguma hirgelin karo muddo gaaban gudaheed. Waxaa loo baahan yahay in la sameeyo hawlo badan oo asaasi ah iyo qiimayn lagu samaynayo qodobbada muhiimka ah ee ay dawladdu xoogga saari doonto.

Meelahaas waxaa ka mid ah;

- a) **Shatiga iyo xeerarka:** Si loo helo duulimaad tayo leh, xeerarka duulimaadka caalamiga ah waxay u baahan yihiin in la buuxiyo ka hor inta aan la samayn shatiga si loo oggolaado hawlgallada iyo xuquuqda soo degista iyo kicista diyaaradda. Silsiladda sahayda ee gargaarka bini'aadantinimo waxay aad ugu xidhan tahay waaxda duulista ee Soomaaliya, sidaa awgeed dib-u-habaynta sharci-dejinta iyo hab-socodka waa in lagu hirgeliyaa nidaam ku salaysan baahida ka dib marka la qiimeeyo lana buuxiyo oggolaanshaha loo baahan yahay. U hoggaansanaanta heerarka adag ee badbaadada iyo shuruuca duulista hawada waa in aan la carqaladayn.
- b) **Kaabayaasha Duulimaadyada:** Waxa mudnaanta la siin doonaa garoomada iyo gagida yaryar ee diyaaradaha ee la aqoonsan yahay ee buuxiya shuruudaha ICAO ee adeegyada hawlgelinta gaadiidka rakaabka iyo xamuulka ee dalka. Dayactirka joogtada ah ee garoomada diyaaradaha iyo gagida yaryar ee diyaaradaha waxaa lagu taageeri doonaa dhaqaale ku filan oo laga helo dowladda iyo qoondada miisaaniyada.
- c) **Ilaha iyo Tababarka Aadanaha:** Iyadoo lagu salaynayo warbixinada qiimeynta baahida gaadiidka Soomaaliya, horumarinta xirfada joogtada ah iyo tababarida shaqaalaha waaxda duulista waa in mudnaanta la siiyaa si ay ula socdaan isbedelada iyo horumarinta heerarka duulimaadyada caalamiga ah. Maalgelinta agabka bini'aadmigu waa qodob muhiim u ah hawlaha badbaadada ee garoomada diyaaradaha ee dalka oo dhan.

Waxaan qiraynaa talooyinka iyo qorshayaasha STNA, dib-u-habayntani waxay qeexaysaa dhinacyada mudnaanta leh iyadoo la siinayo shuruudaha cad oo ah inta ugu yar ee looga baahan yahay garoomada diyaaradaha ee dalka oo dhan oo ay ku jiraan horumarinta kartida ee nidaaminta iyo hawlaha garoonka diyaaradaha.

IX. TAMARTA

Marka aan jaan-goyno hab socodkeena ku aaddan mustaqbal ifaya, waxaan ballan-qaadnay inaan ka faa'iideysanno awoodda tamarta la cusboonaysiin karo, ballaarinta helitaanka korontada, iyo in aan wadno hal-abuurnimada waaxda tamarta, iyadoo la waafajinayo ujeedooyinka Ajendaha 2063 ee AU Afrika.

1. Maalgelinta tamarta la cusboonaysiin karo

- a) **Tamarta Qoraxda:** Anaga oo ka faa'iidaynayna ilayska cadceedda badan ee dhulkeenu qaniga ku yahay, waxa aynu qaadanaynaa jid aan ku gaarayno madax banaanida tamarta iyo waaritaanka helitaankeeda. Inagoo baahinayna tamarta cadceedda ee guud ahaan Jubaland, waxaan ka faa'iidaynsan karnaa ilo aan xad lahayn oo nadiif ah oo tamar la cusboonaysiin karo ah.
- b) **Tamarta Dabaysha** Annaga oo maalgelinayna mashaariicda tamarta dabaysha iyo marawaxadaha, waxaanu yeelanaynaa ilo kal duwan ee tamarta la cusboonaysiin karo, abuurista shaqooyin iyo dhiirigelinta dhaqaalaha maxalliga ah. Si wada jir ah, waxaan uga faa'iideysaneynaa neecawda dabacsan ee dhex maraysa dhulkeena, taasoo innoo saamaxaysa inaan yeelanno mustaqbal aan tamarta ka dhalinaysa xoogagga

2. Kordhinta Helitaanka Korontada:

Gaarsiinta Korontada ee Miyiga: Iyada oo loo marayo barnaamijyada koronto-siinta miyiga ee la beegsanayo, waxaan hiigsaneynaa inaan ka shaqeyno iftiiminta bulshooyinka aan lahayn adeegan, anagoo awood u siineyna inay helaan adeegyo iyo fursado casri ah. Marka la helo xalal ka baxsan xarkaha korantada iyo xarkaha korantada oo isku xira meelo isu dhow, waxaan ugu dambeyntii ka gudbi karnaa farqiga u dhexeeya himilada iyo guusha, annaga oo hubinayna in Jubaland aysan mugdi ku jirin. Waxaanu hubin doonaa helitaanka tamar la isku halayn karo oo ay awoodi karaan muwaadiniintu, inagoo ka shaqaynayna xalalka mustaqbalka fog si loo xaqiijiyo isku xidhka koorantada ilaa mayl ka ugu danbeeya ee miyiga.

Si kastaba ha ahaatee, waxaan qiraynaa caqabadaha Soomaaliya ka haysta horumarinta tamarta la cusboonaysiin karo. La'aanta shaqaale farsamo oo ku filan xaaladaha ammaan ee adag awgeed, waxay saamaysay ka faa'iidaynsiga ilaha tamarta la cusboonaysiin karo ee gobolladeenna. Anagoo samaynayna tas-hiilaad tababar xirfadeed oo diirada saaraya qaybta farsamada, waxaanu soo koobaynaa farqigan waxaan dhis doonaa awooda balaadhinta iyo qaadashada tamarta dib loo cusboonaysiin karo.

X. Isticmaalka Dhulka oo loo siman yahay iyo Dib u habaynta Dhulka 27.

Quruxda dhulkeenu waxa ku dhex jira caqabado adag oo kala duwan— nidaamyada diwaangelinta dhulka oo aan waxtar lahayn, muranno daba dheeraaday oo la xidhiidha lahaanshaha, iyo sinnaan-la'aan bulsho oo wax u dhimaysa horumarkeenna wadajirka ah. Waxaan aqoonsannahay baahida degdegga ah ee loo qabo dib-u-habaynta dhulka oo dhammaystiran oo wax ka beddelaysa caddaalad-darrada taariikhiga ah, kor u qaadaysa hufnaanta, korna u qaadaysa wada-jirka bulshada.

1. Wax ka qabashada khilaafka iyada oo loo marayo Maaraynta Isticmaalka Dhulka: Sinnaan la'aanta dhul qaybsiga iyo murannada dhulka ee aan xal loo helin ayaa horseeday sinnaan la'aan bulsho iyo sinnaan la'aanta dhaqaale, taasoo ka dhigtay bulshooyinka la haybsooco, oo ay ku jiraan dadka gudaha ku barakacay, inay u nugul yihiin takoorid iyo haybsooc. Lahaanshaha aan sharci ahayn ee goobaha danta guud iyo isticmaalka dhulka ee la isku khilaafsan yahay ayaa sii xumeynaya xiisadaha, caqabada ku ah maamulka dhulka magaalooyinka sidoo kalana caqabad ku ah dadaallada xalinta khilaafaadka. Si wax looga qabto caqabadahan xididaystay, waxaa naga go'an inaan hirgelinno dib-u-habeyn ballaaran oo diwaan-gelinta dhulka ah oo ka billaabnaysa deegaannada aysan qabsan Al-shabaab.

2. Kobcinta Hufnaanta Nidaamyada Lahaanshaha Dhulka:

Kobaca magaalada iyo horumarka aan qorshaysnayn ayaa culays saaray adeegyadii muhiimka ahaa, taas oo uga sii daraysa caqabadaha jiray. Iyadoo loo marayo dib-u-habaynta diwaangelinta dhulka, waxaan hiigsaneynaa inaan kor u qaadno daahfurnaanta iyo isla xisaabtanka ee nidaamyada lahaanshaha dhulka, yareynta khilaafyada lahaanshaha iyo fududeynta qorsheynta magaalooyinka. Xoojinta hababka xallinta khilaafaadka dhulka iyo samaynta habab sharci oo dhammaystiran, waxay waddada u xaaraysaa maamul loo dhan yahay oo wax ku ool ah oo dhuleed, taasi sii kobcinaysa jawi is aaminaad iyo iskaashi.

3. Xallinta Dhibaatooyinka Soo-jireenka ah si loo tayeeyo Maamulka Dhulka:

Horumarinta sinnaanta bulshada iyo ka mid noqoshada maamulka dhulka ayaa muhiim u ah xaqiijinta helitaanka cadaaladda ah ee dhulka iyo kobcinta wada jirka bulshada. Xoojinta maamulka dhulka magaalooyinka iyo hababka xalinta khilaafaadka ayaa lama huraan u ah in wax laga qabto isku dhacyada dhulka ee murugsan si loo helo xal wax ku oolka ah. Dhaqdhaqaaqayagu waxa uu u ololaynaya istraatiijiyada qorshaynta isticmaalka dhulka oo loo dhan yahay oo daboolaysa baahiyaha kala duwan ee Jubaland. Waxaan dhiirgelin doonaa horumarinta iskaashatooyinka wadaaga dhulka si kor loogu qaado fursadaha maalgashiga. Dhulalka la wadaago iyo kuwa ku yaal dhulalka dhaxalka ah waxa loo isticmaali doonaa horumarinta adeegyada bulshada sida garoommada ciyaaraha, goobaha ciyaaraha iyo xarumaha madadaalada. Waxaan dejin doonaa siyaasado ilaalin doona doona xarumahan.

4. Horumarinta Dib-u-habaynta Dhulka Loo Simanyahay:

Anagoo meel marinayna dib u habayn dhuleed ee loo siman yahay, dhaq-dhaqaaqayagu waxa uu hormood u noqdaa deegaan waxtar leh si loo ilaaliyo hidaha dabiiciga ah ee jilasha soo socda. Habkan loo dhan yahay waxa uu abuuraa is-afgarad iyo isku-duubni bulsho, taasoo kor u qaada xasilloonida geeddi-socodka dib-u-habaynta dhulka iyo asaaska horumar waara. Innagoo isku dayayna xallinta Maamulka Dhulka, waxa mar walba lagama maarmaan

5. Horumarinta Nidaamka Siyaasadeed, Qaab-dhismeedka Sharciga iyo

Maamulka: Horumarinta siyaasada dhuleed oo dhamaystiran ee Dawlad Goboleedka Jubaland oo loo turjumay sharci ku haboon oo ka hadlaya arimaha dhulka udub dhexaadka u ah qaab is daba yaalla: Maareynta isticmaalka dhulka, qorsheynta dhulka, maamulka dhulka, xalinta khilaafaadka dhulka, xuquuqda dhulka oo ay ku jiraan kuwa laga tirada badan yahay. kooxaha, dhalinyarada, haweenka iyo barakacayaasha (IDPs, kuwa soo laabtay, qaxoofiga, tahrībayaasha, iwm) iyo kuwa aan dhulka lahayn.

6. Xoojinta Hay'adaha Dhulka:

Waxaa muhiim ah in la caddeeyo xiriirka ka dhexeeya dowladda federaalka iyo Jubaland iyo shaqada labada dhinac ee ku saabsan hay'adaha iyadoo diiradda la saarayo howlaha maamulka dhulka. Labada heerba, waa in la dhisaa awoodaha maamulayaasha dhulka iyo maamul dhaqameedka si kor loogu qaado isuduwidda hay'adaha (diinta, hay'adaha dawliga ah iyo kuwa dhaqaanka).

7. Cabiraadda Dhulka iyo Qorshaynta/cabiraadda Magaalada:

In la Dhaqangeliyo qorshayaasha baaxadda leh ee lagu hagayo tirada sii kordhaysa ee dadka iyo wax ka qabashada baahiyaha dhulka ee bulshooyinka mustaqbalka fog, iyadoo diiradda la saarayo meelaha ugu nugul iyo meelaha colaadaha. Dejinta qorshayaal ku filan dejinta dadka ee magaalooyinka iyo miyiga si loo hubiyo in xaafaduhu ay noqdaan meel ay isku xiran yihiin, deegaannada, bulshada iyo dhaqaalahu oo ku dhow goobo maashiida lagala soo bixi karo oo aan laga dhisin meelaha u nugul khatarta dabiiciga ah.

Abaabulka dadka ee ku saleysan qabiilka ayaa u baahan in hoos loo dhigo lana dhiirgeliyo siyaasadaha isku dhafka ah ee isticmaalka dhulka si looga hortago colaadaha qabiilka. Qorshaynta magaaladu waxay kor u qaadi doontaa hab-dhaqannada isticmaalka dhulka oo ku filan loona siman yahay taas oo iyana xoojin doonta bulshooyinka, dhaqdhaqaaqada bulsho iyo dhaqaale. Maalgelinta adeegyada taageerada oo ku filan waa laf dhabarta magaalooyinka iyo dalka si wanaagsan loo qorsheeyay. Bixinta adeegyadan, nadaafadda, maaraynta qashinka iyo biyo ku filan ayaa bud-dhig u ah xaqiijinta bulsho caafimaad qabta.

8. Diiwaangelinta dhulka:

Jubaland nidaamka diwaan galinta dhulku waa mid aan ka jirin, hada aanu nahay reer jubaland, waa in aan mudada gaaban ku saxno dhibka jira laba arimood oo muhiim ah: in la furfuro awooda bulsho iyo dhaqaale ee dhulkeena magaalo iyo beeraley iyo in dadweynaha laga helo sharciyad loo baahan yahay. Joogfeynta diiwaan gelinta dhulka oo casri ah iyo madax-banaanda hay'adda diiwaangelinta dhulku waxay hoos u dhigi doontaa isku dhacyada dhulka nafciga leh, dhul-qabsiga iyo dhul-hayshada sharci-darrada ah ee magaalooyinka.

XI. Helitaanka

Dhulkeenu waxa uu la daalaa dhacayaa caqabado aad u tiro badan, laga bilaabo cimilada isbedalaysa ilaa colaadaha daba dheeraaday, kuwaas oo khatar ku ah aasaaska Wax soosaarka cuntada. Waxaan garwaaqsanahay baahida degdegga ah ee loo qabo tallaabo degdeg ah oo lagu xoojinayo adkeysiga beeraha, kor loogu qaado helitaanka suuqyada maxalliga ah iyo kuwa gobolka, loona gogol xaaro korriin waara, iyo aragtideena ku aaddan xaqijinta helitaanka cuntada mustaqbalka ee Jubaland.

Ilaalinta kheyraadkeena kooban ayaa ah mid mudnaan gaar ah leh maadaama Jubaland uu ilaahay uu ku maneystay duurjoogta ku nool kaynta Boni ee aan Kenya la wadaagto. Waxaan aqoonsannahay muhiimada ay leedahay ilaalinta uurjoogta iyo kaymaha si loo xaqiijiyo qaran leh sugnaa cunto. Dajinta shuruuc yaraynaysa xaalufka kaymaha iyo xakamaynta ka-ganacsiga dhuxusha, iyadoo ganacsatada iyo guud ahaan shacabkaba lagu baraarujijo muhiimada ay u leedahay beerista dhirta iyo wada noolaanshaha duurjoogta iyo bini-aadmiga ee deegaanka. Waa inaan sidoo kale taageerna dib-u-habaynta dhulka oo ay ku jiraan sharciyada lagu ilaalinayo kaymaha iyo kheyraadka dabiiciga ah.

1. Xoojinta Nidaamyada Cuntada ee Jubaland si looga gaashaanto Isbeddelka Cimilada:

Iyadoo ay sii kordhayaan khatarta cimilada iyo musiibooyinka soo noq-noqnoqday, Jubaland waxay maraysaa meel xasaasi ah oo ay ku baadi goobayso ka haqab-beelka cuntada. Dhacdooyinka cimilo ee khatarta ah, oo ay u sii dheer tahay colaado iyo helitaan la'aanta kheyraadka, ayaa dhibaato weyn u geystay bulshadeenna beeralayda ah, iyadoo baabi'iyeen xoolihii iyo wax-soo-saarkii beeraha. Sidaa darteed waxaa loo baahan yahay in la horumariyo siyaasado ku saabsan hindisayaasha beeraha ee caqli-gal ah, iyo xoojinta adkeysigayaga iyo xoojinta ganacsigeenna-cunnada beeraha ee ku aaddan isbeddelka cimilada.

2. Helitaanka Suuqyada Beeraha ee Deegaanka iyo Gobolka:

Jubaland intooda badan ma ahan beeralay, arintanina waxay sii kordhinaysaa saamaynta ay ku yeelan karto carqaladaynta waddooyinka sahayda cuntada, oo ay uga sii darayaan barakaca iyo dhibaatooyinka bini'aadantinimo, taasoo caqabad ku ah helista cuntooyinka muhiimka ah, gaar ahaan meelaha ay colaaduhu saameeyeen. Si wax looga qabto caqabadahan, waxaa naga go'an inaan sare u qaadno kaabayaasha suuqa maxalliga ah, iyo xoojinta waddooyinka saadka.

3. Maalgelinta Beeraha ee Cimilada U adkaysta:

Maalgelinta istiraatiijyadeed ee dhaqamada beerashada ee waara iyo teknoolojiyada u adkeysata cimilada, waxaan awood u siin doonnaa beeralaydayada in ay u adkaystaan

duufaanada lama filaanka ah oo ay abuuran nidaamyo deegaan oo kobcaya. Anagoo ka faa'iidaynayna awooda dabiiciga ah, waxaan dabarka ka furro awoodda wax soo saarka, hagaajinta hab-nololeedyada, iyo kor u qaadida helitaanka cuntada ee dhammaan reer Jubaland.

4. U Diyaarinta Jubaland ee Beeraha Ganacsiga:

Anagoo ku haminayna inaan sare u qaadno waaxda beeraha ee Jubaland, waxaan garwaaqsanahay baahida loo qabo hoggaan aragti leh iyo iskaashi istiraatiijiyadeed. Anagoo kobcinayna jawi siyaasadeed, maalgashiga cilmi baarista iyo horumarinta, iyo kobcinta sancada, waxaan dhabaha u xaari karnaa soo ifbaxa Jubaland caan ku ah beeraha ganacsiga ah. Dadaallo isku xiran oo lala yeesho hay'adaha dowladda iyo saaxiibada caalamiga ah waxay daah-furayaan awoodda baaxadda leh ee dhulkeenna, abuurista fursado shaqa, kicinta kobaca dhaqaalaha, iyo in Jubaland laga dhigo tusaale u noqota beeraha ganacsi ah oo waara.

5. Maalgelinta Kalluumeysiga:

Innagoo leh xeeb qani ah, waxa aynu u baahanahay in aynu ka faa'iidaysano kalluunka faraha badan ee ku jira baddeena inagoo maalgelinayna hab-dhaqano kalluumaysi oo waxtar leh oo aan waxyeelo u geysanayn deegaanka. Dhaqaale ku filan oo la siiyo waaxda kalluumeysiga ayaa muhiim u ah horumarinta iyo kor u qaadista shuruucda kalluumeysiga si loo ilaaliyo kheyraadka biyaha, loogana hortago falalka sharci darrada ah ee kalluumeysatadu ay ku hayaan baddeena iyo adeegsiga warshadaha kalluumeysiga ee xagjiriintu ku maalgeliyaan falalkooda argagixisanimo.

XII. CAAFIMAAD

Dunta caafimaadku waxay ku soohan tahay dhinac kasta oo bulshadeena ka mid ah—kor u qaadista barqaaqada, ilaalinta, iyo kobcintafaya-dhowrka iyo adkeysiga bulshadeenna. Innagoo hiigsaneyno mustaqbal leh koboc iyo barwaaqo waarta, waxaan aqoonsannahay doorka muhiimka ah ee daryeelka caafimaadku ku leeyahay furitaanka kartida buuxda ee qarankeena.

1. Qaadashada In Daryeelka Caafimaadka uu Yahay Xudunta

Horumarka Waara: Muwaadin kastaa wuxuu helida xaq u leeyahay daryeel caafimaad oo tayo leh, iyadoon loo eegayn da'da, jinsiga, goobta, ama heerka dhaqaalaha. Maalgelinta caafimaadka dadkeena, kaliya kuma koobno wanaagga shakhsi ahaaneed, laakiin sidoo kale waxay kor u qaadaysaa barwaaqada bulsho iyo dhaqaale ee mustaqbalka fog, anagoo hubinayna in muwaadiniintu helaan awood ay uga qayb qaataan horumarka iyo koritaanka qarankeena.

2. Habaynta Helitaanka Daryeelka Caafimaadka Tayada leh:

Maalgelinta horumarka leh ee kaabayaasha daryeelka caafimaadku waa lama huraan si loo yareeyo khatarta cudurrada faafa loona fududeeyo culeyska xarumaha caafimaadka xilliyada ay cudurradu diillaacaan. Si kastaba ha ahaatee, bulshooyin badan oo reer Jubaland ah ayaa weli la daalaa dhacaya helista adeegyada caafimaad ee aan loo sinnayn, gaar ahaan kuwa miyiga iyo meelaha fog fog.

3. Wax ka qabashada goldaloolooyinka kaabayaasha Caafimaad Si loo Hurumariyo Caafimaadka:

Caqabadaha caafimaad ee Jubaland wajahaya waa kuwo wajiyo badan leh, kuwaas oo ka yimid arimo badan oo is biirsaday, oo ay ku jiraan helitaan xaddidan oo xirfadlayaasha daryeelka caafimaadka ah, kaabayaasha oo aan ku filnayn, iyo dagaalka hubaysan ee soo socda. Si caqabadahaas wax looga qabto, waa in aan balaadhinaa maalgelinta dawladda ee adeegyada caafimaadka iyo hubinta in muwaadin kastaa helo daryeelka lagama maarmaanka ah iyo gaarsiinta halbeegyada horumarineed ee waara sida rajada cimri dhererka oo korodha iyo hoos u dhaca heerka dhimashada dhallaanka.

4. Kobcinta Xiriirka iy Wacyigelinta Bulshada:

Beddelka nidaamka caafimaadka guud ee Jubaland waxa uu u baahan yahay hannaan dhammaystiran oo bulshadu ka qayb qaadato lana waafajiyoo caadooyinka iyo dhaqanka deegaanka. Anagoo kobcinayna wacyiga iyo kor u qaadida dhaqamada caafimaadka qaba, waxaan awoodnaa in qof waliba xil iska saaro fayoo bidooda kana hortagaan fiditaanka cudurrada. Iyada oo loo marayo barnaamijyada wacyi-gelinta ee la beegsanayo iyo hindisayaal waafaqsan dhaqanka, waxaan ka gudbi karnaa yarida aqoonta caafimaadka si aan u xoojinno bulsho caafimaad qabta.

5. Horumarinta tayada nololaha dhammaan reer Jubaland:

Iyadoo ay sii kordheeyo khatarta cimilada aadka u daran iyo masiibooyinka dabiiciga ah, oo ay weheliso yaraanta biyo nadiif ah, dhaqdhaqaaqeenno wuxuu aaminsan yahay in dadka reer Jubaland ay mudan yihiin nidaam daryeel caafimaad oo adag oo loo dhan yahay. Marka la hirgeliyo xeeladaha ka warqabka iyo daaweynta cudurrada, dadkeenu waxay heli karaan nolol tayo sare leh. Waxay waxtari karaan bulshooyinkooda iyo qoysaskooda iyadoo la yareeyey khatarta cudurrada, xaaladaha caafimaad ee aan la daweyn, iyo dhibaatooyinka cimilada ay sababto sida macaluusha abaarta daba dheeraatay iyo biyaha wasakhaysan

7. Cilmi-baarista, Ka-hortagga Cudurrada iyo Xakamaynta: Waxda daryeelka caafimaadku waxay hirgelin doontaa nidaamyada ilaalinta cudurrada si ay ula socdaan uguna jawaabaan dillaaca cudurrada faafa oo ay ku jiraan Qaaxada iyo Covid-19. Horumarinta hindisayaasha caafimaadka dadweynaha si looga hortago loona xakameeyo cudurrada aan la is qaadsiin karin iyada oo loo marayo baaris hore iyo wacyi gelin joogto ah oo bulshada dhexdeeda ah. Maalgelinta cilmi-baarista iyo horumarinta tillaabooyinka xakamaynta cudurrada tusaale ahaan, xoojinta ololaha tallaalka si looga hortago cudurrada lagaga hortagi karo tallaalka iyo kor u qaadista tallaalka da' kasta.

8. Horumarinta Adeegyada Caafimaadka Maskaxda:

Maalgelinta fayoo-qabka maskaxeed ee dadweynuhu waa arrin udub dhexaad u ah waddan soo koraya. Tababarka bixiyayaasha daryeelka caafimaadka ee qiimaynta caafimaadka dhimirka iyo daaweynta si loo hagaajiyoo maaraynta xaaladaha caafimaadka dhimirka ee bulshadeena. Ka taageerida waxda caafimaadka kor u qaadista wacyiga iyo yaraynta in la isku ceebiyo iyada oo la wacyigelinayo dadweynaha iyadoo loo marayo beelaha ama bulshooyinka dhexdooda.

ee ka yimaad fatahaadaha.

6. Shaqaale ku filan:

Taageerada iyo hubinta shaqaale ku filan iyo tababaro xirfadlayaasha daryeelka caafimaadka si ay ula tartamaan heerarka gobolka iyo kuwa caalamiga ah ee bixinta daryeelka dadweynaha. Dejinta siyaasadaha iyo qawaaniin ku saabsan qoritaanka iyo tababarka shaqaalaha caafimaadku waxay kor u qaadi doontaa shaqaale ku haboon iyo horumarinta xirfadeed ee xooggeena da'da yar, sidaas awgeed la yareeyo farqiga u dhexeeya saamiga dhakhtarka iyo bukaanka ee xarumhayaga caafimaadka.

9. Adeegyada Degdegga ah:

Xoojinta adeegyada caafimaadka degdega ah iyo daryeelka dhaawacyada si loo hagaajyo natiijooyinka bukaanada qaba dhaawacyada degdega ah iyo xaaladaha nafta halis gelinaya. Kor u qaadida hindisayaasha iyo horumarinta qorshayaasha wax ka qabashada musiibada si loo yareeyo saamaynta isku dhacyada, xaaladaha khasaaraha badan, masiibooyinka dabiiciga ah iwm, marka la bixinayo adeegyada daryeelka caafimaadka. Horumarinta isuduwidda iyo iskaashiga ka dhexeeya waaxda caafimaadka dadweynaha iyo kuwa gaarka ah ee u dhexeeya bixiyeyaasha daryeelka caafimaadka, shaqaalaha gargaarka degdegga ah iyo dadweynaha guud si loo hubiyo in si wax ku oolka ah wax looga qabto xaaladaha degdegga ah.

10. Siyaasadda, Nidaaminta iyo Heerka Qiimaynta:

Maadaama ay jirto awood la'aanta hay'adaha dawliga ah ee qabta hawlo sharciyeed oo ay ku jiraan shatiga, diiwaan gelinta iyo kormeerka, waxay keentay nidaam xumo waaxda caafimaadka oo inta badan adeeg bixiyayaasha caafimaadku aysan haysan tababar rasmi ah oo ku saabsan caafimaadka. Samaynta aqoonsiga iyo heerarka tayada ee xarumaha tababarka, diiwaan gelinta xarumaha caafimaadka, nidaaminta shaqaalaha caafimaadka heer kasta oo ay tahay hay'adaha dawlida ah iyo kuwa gaarka loo leeyahayba waxay kor u qaadaysaa tayada caafimaadka iyo qiimaynta caafimaadka bulshada iyo ganacsiga gaarka loo leeyahay.

XIII. Waxbarashada Horumarka iyo Midnimada

Jubaland, waxaan higsaneynaa mustaqbal ay waxbarashadu u noqon doonto tiir-dhexaad u ah barwaaqo, midnimo, iyo horumar waara. Dhaqdhaqaaqayaga waxaa ka go'an in helo muwaadiniin xilkas ah iyada oo loo marayo waxbarasho tayo leh, oo ay dhiirigelisay ujeedooyinka UNESCO ee ilaalinta xuquuqda aadanaha, sinnaanta, iyo wadhadalka dhinacyada dhaqanka kala duwan.

1. **Kobcinta Muwaadiniinta Xilkas ah oo Mas'uul ah:** Waxa aragti-deenna xuddun u ah aaminsanaanta in nabada, dhimista faqriga, iyo horumarka waara lagu gaari karo is-ixtiiraam iyo isfahan dhexmara dhaqamada iyo ummadaha kala duwan. Waxaan mudnaanta siinaynaa waxbarashada muwaadinka si aan u horumarino muwaadiniin xog-ogaal ah oo hawl-kar ah oo si togan wax ugu tara bulshadeena. Anagoo la jaanqaadayna ujeedooyinka UNESCO, waxaan hiigsaneynaa inaan kobcino dhaqanka nabadeed iyo horumarka, anagoo dhidibada u taagnayna dimuqraadiyad caafimaad qabta oo ka dhacda Jubaland iyo Soomaaliya.
2. **Yaraynta Caqabadaha Hortaagan Helitaanka Waxbarasho Tayo leh:** Inkastoo Jubaland horumaro laga gaaray helitaanka waxbarasho tayo leh ayaa weli waxaa hortaagan caqabado kala duwan oo ay ka mid yihiin colaadaha, barakaca iyo kaabayaasha dhaqaalaha oo aan ku filneyn. Si wax looga qabto caqabadahaas, waxaan u ololeynaynaa kordhinta kharashka dadweynaha si loo hagaajiyo heerarka isu diiwaangelinta iyo tayada waxbarashada dadweynaha. Tan waxaa ka mid ah helitaanka goobo nabd geliyo ah, buugaag ku filan, iyo macalimiin si fiican u tababaran, gaar ahaan meelaha ay saameeyeen iskahorimaadyada iyo barakacu. Intaa waxaa dheer, waxaan aqoonsannahay baahida waxbarasho ee dadka barakacay waxaana naga go'an ah inaan wax ka qabanno anagoo u marayna siyaasado loo dhan yahay.
3. **Beddelka Nidaamka Waxbarashada:** Waxaan garwaaqsannahay baahida loo qabo hab guud oo lagu beddelo nidaamka waxbarashada Jubaland iyo Soomaaliya lagan dhigo mid loo dhan yahay oo loo siman yahay. Tani waxay ku lug leedahay dib u habaynta manaahijta si wax looga qabto caqabadaha dhaqanka iyo dhaqaalaha, hubinta in barnaamijyada waxbarashadu ay kor u qaadaan qiyamka ku habboon horumar waara. Anagoo adeegsanayna habab wadatashi ah, waxaan dib u eegis iyo dib u habeyn ku sameyn doonaa nidaamka waxbarashada si aan u daboolno baahiyaha kala duwan ee bulshadeena oo aan la jaanqaadno yoolalka horumarineed ee heer qaran, heer gobol iyo heer caalami.
4. **Ka-qaybgalka Bulshada ee Waxbarashada:** Mashruuca waxbarashadeenu waxa uu ku xidhan yahay istaraatiijiyado ka qayb galka bulshada ah oo awood siinaya dadweynaha si ay u aqoonsadaan muhiimada ay waxbarashadu u leedahay dhamaan caruurta Jubaland. Anagoo wacyigelinayna oo ka qaybgelinayna waalidiinta, odayaasha beesha, culumaa'udiinka, iyo daneeyayaasha kale, waxaan abuuri doonaa jawi awood u siinaya ardayda kala duwan in ay helaan waxbarasho tayo leh. Habkan loo dhan yahay waxa uu xaqiijinayaa in waxbarashadu mudnaan la wada siiyo, kana gudubto jinsiga, qabiilka, iyo kala qaybsanaanta dhaqaalaha.
5. **Isku dheelitirka Taariikhda iyo Sancada Cususb:** Innagoo ku dadaaleyno inaan mideyno haybta/aqoonsiga Jubaland, waxaan aqoonsannahay doorka waxbarashadu ku leedahay ilaalinta taariikhdeena hodanka ah anagoo qaadanayna hal-abuurnimada mustaqbal barwaaqo leh. Waxaa naga go'an inaan taageerno machadyada jaamacadaha si aan u bixinno shahaadooyin caalami ah oo la aqoonsan yahay oo aan ardayda ku qalabeyno xirfadaha lagu hormarinayo yoolalka horumarineed ee waara iyada oo loo marayo hal-abuurnimo. Xarumaha farsamada gacanta ayaa bixin doona xirfado wax ku ool ah oo khuseeya suuqa shaqada gudaha, kobcinta dhaqaalaha iyo ka qayb qaadashada ajendaha horumarinta Soomaaliya.
6. **Waxbarashada Aasaasiga ah ka Duwan:** Iskaashiga iyo taageerada bulshada horumarinta, xoojinta iyo tayeynta xarumaha waxbarashadu waxay kor u qaadi doontaa bixinta waxbarashada aasaasiga ah ee bulshooyinka xoolo-dhaqatada ah sidaa awgeed horumarinta bulsho iyo dhaqaale ee la gaarsinayo meelaha ay ku yar yihiin xarumaha waxbarashadu. Helitaanka Waxbarashada Aasaasiga ah ee Goonida

XIV. Kor u qaadida qiyamka

Qaranka iyadoo loo marayo Isboortiga iyo Fanka

Jubaland, horumarinta qiyamka qaranka lagu horumarinayo isboortiga iyo fanka waxay salka ku haysaa aqoonsiga awoodda dadkeenna taasoo isbeddel ku samayn karta, dhiirgelinaysa isla markaana midaynaysa imuwaadiniinteena.

- 1. Kobicinta Hanka Qaranka iyo Dhalashada:** Bahda isboortiga iyo fanaaniinta Soomaaliyeed, hadday joogaan gudaha iyo dibaddaba, waxay tusaale u yihiin dhaqankeenna xooggan iyo adkeysigeenna. Anagoo horumarinayna wax qabadkooda iyo bixinta goobo ay hibadahoodu ka soo dhalaalaan, waxaynu kobcinaynaa dareenka hanka qaranka iyo midnimada muwaadiniinta dhexdooda. Isboortiga iyo fanku kaliya ma kobcin karaan koriinka shakhsi ahaaneed laakiin sidoo kale waxay u adeegaan ilaha dhiirgelinta jiilalka mustaqbalka.
- 2. Kordhinta Helitaanka Tababarka iyo Dhismaha Isboortiga:** Si loo kobciyo kartida oo kor loogu qaado ka qaybgalka ciyaaraha iyo fanka, maalgashiga istaraatiijiga ah ee xarumaha tababarka iyo maamulka ayaa muhiim ah. Jubaland, waxaan ku talagalnay horumarinta xarumaha iyo fulinta barnaamijyo wada tashi si loo kobciyo kartida laga bilaabo da'da yar. Anaga oo siinayna goobo ammaan ah oo lagu tabobarto laguna tartamo, iyadoon loo eegayn qabiil, lab ama dheddig, ama xaalad dhaqan-dhaqaale, waxaan hubinaynaa in dhammaan shakhsiyaadku ay helaan fursad ay kaga soo dhalaalaan kana qayb qaataan guulaha ciyaaraha iyo fanka ee ummaddeenna, iyadoo la kobcinayo midnimada.
- 3. U Soo Bandhigidda Dhaqanka Soomaaliyeed ee Caalamka:** Hiddaha dhaqanka ee Soomaaliya waa kayd qaal ah oo sugaya in lagu tijaabiyo laguna xuso masraxa caalamka. Inaga oo u fidinayna maalgalin iyo taageero dhaqamadeena kala duwan ee ay ka soo jeeda dhaqamada Soomaalida asal ahaan, hidaha islaamka iyo waxyaalaha gaarka u ah Jubaland, waxaan kor u qaadi karnaa ururo awood siiya dadkeena kana qayb qaata horumarka qaranka. Iyada oo loo marayo iskaashiga iyo hindisayaasha istaraatiijiga ah, waxaan hiigsaneynaa inaan soo bandhigno hodantanimada iyo kala duwanaanta dhaqanka Soomaaliyeed, anagoo muujinayna qaddarin iyo isfaham ballaaran adduunka oo dhan.
- 4. Kobicinta Hal-abuurka Fanka iyo Dhaqanka:** Iyada oo ku qotonta dhaqanka, fanka iyo dhaqanka Soomaaliyeed waxa uu leeyahay awood aad u weyn oo keenta isbeddel iyo kobac dhaqaale ah. Anagoo dhiirgelinayna isbeddelka iyo taageeridda hindisayaasha hal-abuurka leh, waxaan u aburi karnaa ilo kale oo ay ku noolaadaan dadka Jubaland waxaan dhisi karaa ururo horumarineed. Abuuritaanka goobo cusub oo lagu horumariyo ka qaybgalka dhaqameed kaliya ma kobcinayso hal-abuurka laakiin sidoo kale abuurta goobo ammaan ah oo kooxaha laga tirada badan yahay ugu soo bandhigaan fanka iyo caadooyinka Soomaaliyeed ee caalamka, taasoo kobcinaysa hanka qaran ee aynu wadaagno.

XV. Qurbajoogta iyo Xiriirka Dibadda – Hiigsiga Diblomaasiyadeed ee Jubaland

Waddada Soomaaliya ee dib u soo kabashada iyo dib u dhiska ayaa ku xiran taageerada iyo iskaashiga beesha caalamka. Markaan dajineyno jidka mustaqbalka ifaya ee Jubaland, waxaan aqoonsannahay doorka muhiimka ah ee ka-qaybgalka diblomaasiyadeed, iskaashiga dhaqaalaha, iyo ka-qaybgalka qurba-joogta ee jidka barwaaqada iyo xsiyaasadaha kor u qaadaya iskaashiga iyo isfahamka labada dhinac.

- 1. Xoojinta Dadaalka Diblomaasiyadeed ee Soomaaliya:** Diblomaasiyad wax ku ool ah ayaa ah tiirka xiriirka Soomaaliya iyo beesha caalamka. Dhaqdhaqaaqayagu waxa uu ballan qaadayaa in aanu qaadano xeelado firfircoon oo kor u qaadaya codka iyo jiritaanka Soomaaliya ee masraxa caalamiga ah. Anagoo kobcinayna wadahal, iskaashi, iyo isfahan aan la yeelanay ummadaha kale, ururada gobolka, iyo hay'adaha caalamiga ah, waxaan raadineynaa inaan dhisno xiriir wanaagsan oo hormarinaya danaha qaranka iyo horumarinta nabadda iyo xasiloonida gobolka.
- 2. Dhiirigelinta Maalgashiga Qurba-joogta Soomaaliya:** Qurba-joogta Soomaaliyeed waxay leeyihiin awood, karti, dhaqaale iyo isku-xidh dhaqaajin kara dadaallada horumarineed ee dalkeenna. Si looga faa'iidaysto awoodda qurba-joogta, dhaqdhaqaaqeenu waxa uu ballan qaadayaa in aanu abuurno jawi suuragelinaya maalgashiga qurba-joogta iyo hal-abuurka ganacsi. Anaga oo dib u habayn kusmaynayna maamulka xafiiska, muujinayna dhiirigelin, islam markaana samayna habab kor u qaadaya maalgashiga, waxaan hiigsanaynaa in aanu fududayno wada shaqaynta iyo soo gallaanka raasamaal ee jaaliyadaha qurbaha, ka qayb qaadashada kobaca dhaqaalaha iyo shaqa abuurka Jubaland.
- 3. Dib u Habaynta Ka Qaybgalka Maaliyadeed ee Jaaliyadda Soomaaliyeed:** Xawaaladaha ay soo diraan qurba-joogta ayaa door muhiim ah ka ciyaara taageerada hab-nololeedka iyo dhaq-dhaqaaqa dhaqaale ee Jubaland. Dhaqdhaqaaqayagu waxa uu aqoonsan yahay muhiimada ay leedahay diyaarinta, dariiqo xawilaad amaan ah, qiimo jaban oo waxtar ah. Anagoo kaashanayna hay'adaha maaliyadeed iyo shirkadaha tiignoolajiyada, waxaan kor u qaadi doonaa adeegyada xawaaladaha, yaraynta kharashaadka wax kala iibsiga, waxaan kor u qaadi doonaa ka mid noqoshada dhaqaale ee bulshooyinka qurbaha iyo xoojinta xidhiidhka ay la leeyihiin dalkooda hooyo.
- 4. Kobcinta Aqoonsiga Qaranka iyada oo loo marayo Isweydaarsiga Dhaqanka:** Dhaqan is dhaafsigu waa hab awood badan oo lagu dhisayo buundooyinka u dhexeeya qurbajoogta iyo bulshada deegaanka ee Jubaland. Dhaqdhaqaaqayagu waxa uu ka faa'iidayaan doonaa hidaha iyo dhaqanka hodanka ah ee qurba-joogta Soomaaliyeed si kor loogu qaado diblomaasiyadda dhaqanka iyo is-weydaarsiga aqoonta. Iyada oo loo marayo munaasabadaha fanka, kulannada waxbarasho, iyo barnaamijyada wada hadalka bulshada, waxaan kobcin doonaa dareenka himilada iyo hanka qaran, anagoo sidoo kale fududaynayna isu tabinta xirfadaha iyo horumarinta dadaallada nabad-dhisidda ee heer degmo iyo heer qaran.
- 5. Taageerida Baahiyaha Jaaliyadda Soomaaliyeed ee Qurba-joogta:** Bad-qabka iyo xuquuqda qurbajoogta Soomaaliyeed ayaa muhiim u ah dhaqdhaqaaqeena. Waxaan ballan qaadeynaa inaan xoojineyno xiriirka taageerada xubnaha qurba-joogta annagoo u doodayna xuquuqdooda iyo wax ka qabashada caqabadaha guud ee ay kala kulmaan dalalka martida loo yahay. Anagoo kobcinayna xiriir wax ku ool ah oo aan la leenahay wadamada martida loo yahay, oo u fidinayna gargaar marka loo baahdo, waxaan hubineynaa in jaaliyadeena qurba-joogta ah ay sii ku xirnaadaan, laguna dhiirgeliyo in ay gacan ka geystaan horumarka Soomaaliya.
- 6. Kobcinta Isgaarsiinta iyo Wadaagista Xogta:** Isgaarsiin iyo xog-wadaag hufan ayaa lama huraan u ah ka-qaybgalka bulshooyinka qurba-joogta iyo abaabulka taageerada himilooyinka horumarinta qaranka. Dhaqdhaqaaqayaga ayaa ka faa'iidayaan doonaa aaladaha dhijitaalka ah, warbaahinta bulshada, iyo kulamada dhaqameed si kor loogu qaado dadaallada diblomaasiyadeed ee dadweynaha iyo si kor loogu qaado wacyiga ku saabsan dhaqanka, taariikhda, iyo mudnaanta horumarinta Soomaaliya. Si aan uga faa'iidayayno awooda tiignoolajiyada iyo shabakadaha bulshada, waxaanu xoojin doonaa xidhiidhka qurba-joogta, waxaanu kobcin doonaa horumar waara iyo barwaaqo dalkeenna.
- 7. Xoojinta Fursadaha Waxbarasho ee Qurbajoogta:** Waxbarashadu waa horseedka aasaasiga ah ee horumarka iyo xoojinta. Dhaqdhaqaaqayaga waxaa ka go'an in aan sare u qaadno fursadaha waxbarasho ee qurba-joogta Soomaaliyeed, hadday tahay dalalka ay martida u yihiin iyo tan Soomaaliya lafteeda. Iyada oo loo marayo barnaamijyada deeqaha waxbarasho, iskaashiga waxbarashada, iyo hindisayaasha horumarinta xirfadaha, waxaan awood u siin doonaa dhalinyarada qurbajoogta ah inay si macno leh uga qayb qaataan horumarinta Jubaland iyagoo ilaalinaya hidahooda dhaqameed iyo kobcinta dareenka lahaanshaha dalkooda hooyo.

Hogaamiye Fulin Doona Ajendayaashayada Mustaqbalka ee Jubaland

Diiwaanka taariikhda, waxa jira xilliyo qeexaya qaran, xilli ruuxa ma-guuraanka ah ee dadku u kaco si uu uga hor tago caqabadaha waqtigooda. Murrashaxa Madaxweynaha ee sharafta leh, waxaan ku ognahay inuuna ahayn hoggaamiye keliya, balse uu yahay shakhsi aragti dheer oo sheekadiisu ay xambaarsan tahay nuxurka himilooyinkeenna guud.

1. Dhaqangelinta Maamulka Lala Xisaabtami karo

Isagoo shashay goor ay jirtay colaad, kuna soo barbaartayxero qax ooti, musharaxaheenu waxa uu garanayaa muhiimada ay leedahay daah-furnaanta maamulka iyo ka-qaybgalka muwaadinka. Laga soo bilaabo xeryaha dhadhaab, hoolalka tacliinta, iyo xarumaha ganacsiga, musharaxayagu waxa uu muujiyay dadaal joogta ah oo ku wajahan maamul la xisaabtan leh, oo ay hagayso mabaadi'da hufnaanta, daacadnimada, iyo sharcigu. Isagoo si qoto dheer u fahansan caqabadaha hortaagan Jubaland, musharaxayagu wuxuu si gaar ah awood ugu leeyahay dhismaha hay'ado daah-furan oo u adeegaya dhammaan baahiyaha muwaadiniinta, kobcinta dhaqan isla xisaabtan iyo kalsooni ku jirto.

2. Xaqiijinta Badbaadada & Amniga:

Markii musharaxayaga ay soo food saartay dhibaatooyin, musharaxayada waxa uu muujiyay adkaysi iyo go'aan aan hore loo arag. Isagoo noqday qof ku guulaystay ganacsi iyo hogaaminta bulshada, musharaxayagu wuxuu fahamsan yahay muhiimada uu jawi xasiloon oo ammaan ahi u leedahay kobaca dhaqaalaha iyo barwaaqada. Iyadoo uu hogaamin doon shaqaale amni oo xirfad leh oo ka madax bannaan saamaynta dibadda, musharaxayagu wuxuu u shaqayn doonaa si hagar la'aan ah si uu u ilaaliyo dadka jilicdasan ee innaga midka ah, isagoo hubinaya nabadgeliyada iyo ammaanka dhammaan muwaadiniinta.

3. Cadaalada oo la ilaaliyo & Sharciga:

Isagoo ay hagayso cadaalad qoto dheer oo ay ka go'an tahay mabaadi'da xuquuqul insaanku, musharaxayaga ayaa u heellan sidii uu u ilaalin lahaa sarreynta sharciga ee Jubaland. Laga soo bilaabo xarumaha cilmiga ilaa awoodda maamulka, musharaxayagu waxa uu garab taagaa xuquuqda dadka la haybsooco iyo kuwa la dulmay, si muwaadin kastaa u helo caddaalad iyo sinnaan sharciga waafaqsan. Isagoo si buuxda u fahansan nidaamka sharciga iyo u heellanaanta cadaalada iyo sinnaanta, musharaxayagu wuxuu si hagar la'aan ah u shaqayn doonaa si loo xaqiijiyo in la ilaaliyo lana dhawro xuquuqda muwaadiniinta oo dhan.

4. Wadista Dhaqaale Lasoo Nooleeyay:

Isagoo ah nin shaqo abuur ah, musharaxayagu waxa uu fahamsan yahay awoodda ay leedahay isbeddelkaciyo horumarka dhaqaaluhu. Isagoo diiradda saaraya shaqo abuurka, sancada, iyo kaabayaasha ganacsiga, musharaxayaga ayaa hormuud ka noqon doona hindiseyaal lagu kicinayo kobaca dhaqaalaha iyo abuurista fursado ay u siman yihiin dhammaan muwaadiniintu. Isagoo taageeraya ganacsiyada yaryar iyo kuwa dhexdhexaadka ah iyo maalgelinta wax soosaarka ee ku habboon, musharaxayaga ayaa seeska u dhigi doona dhaqaale firfircoon oo faa'iido u leh dhammaan.

5. Horumarinta Kaabayaasha Dhaqaalaha:

Horumarka kaabayaashu waxa ay udub dhexaad u yihiin aragtida musharaxayaga ee mustaqbalka Jubaland. Iyadoo ay ka go'an

tahay isku xirka wadooyinka, horumarinta dekedaha, iyo tamarta dib loo cusboonaysiin karo, musharaxayagu wuxuu isku xiri doonaa bulshooyinka, kobcin doonaa dhaqaalaha, wuxuuna u gogol xaari doonaa horumar iyo barwaaqo. Isaga oo maalgelinaya mashaariicda muhiimka ah ee kaabayaasha dhaqaalaha, musharaxayagu wuxuu xaqiijin doonaa in Jubaland ay sii ahaato safka hore ee horumarinta iyo farsamooyinka casriga ah ee gobolka.

7. Dib-u-habaynta Dhulka Ee Loo Simanyahay:

Si wax looga qabto dhibaatooyinka ka jira nidaamka dhul bixinta iyo murannada dhulka, musharaxaheenu waxa uu miiska soo saarayaa faham dhinacyo badan leh oo ku aaddan caqabadaha hortaagan Jubaland. Iyadoo ay ka go'an tahay hufnaanta maamulku, musharaxayadu wuxuu si hagar la'aan ah uga shaqayn doonaa xallinta khilaafaadka dhulka, horumarinta qorshaynta isticmaalka dhulka, iyo hubinta in dhammaan muwaadiniinta ay helaan xuquuq dhuleed oo ay siman yihiin.

8. Xaqijinta Ka-Haqab-beelka Cuntada:

Annaga oo aqoonsan muhiimadda ay leedahay ka haqab-beelka cuntada si loo dhiso qaran adkaysi leh oo barwaaqo ah, musharaxayaga waxa ka go'an in uu maal-galiyo beerashada casriga ah iyo kaabayaasha saadka. Anagoo horumarinayna hab-dhaqanka beeralayda ee waara, una diyaargarobayna beeraha ganacsiga ah, musharaxaheenu wuxuu xaqiijin doonaa in Jubaland ay sii ahaato meel ay ka jirto isku filnaansho iyo adkaysi marka loo eego caqabadaha jira.

9. Horumarinta Daryeelka Caafimaadka Loo Dhan yahay:

Iyadoo ay si qoto dheer uga go'an tahay horumarinta tayada noloshu dhammaan muwaadiniinta, musharaxayagu wuxuu mudnaanta siin doonaa maalgashiga kaabayaasha daryeelka

10. Xoojinta Waxbarashada Isbadalka leh:

Asagoo hormuud u ah waxbarashada iyo awood siinta dadka, musharaxayagu wuxuu fahamsan yahay awoodda wax-barashada ee wax-ka-beddeli karta mustaqbalka Jubaland. Iyadoo meesha laga saarayo caqabadaha gelitaanka, horumarinta manhajka loo dhan yahay, iyo maalgelinta tababbarka macallimiinta, musharaxayaa ayaa awood u siin doona jilalka mustaqbalka aqoonta iyo xirfadaha ay u baahan yihiin si ay ugu guuleystaan adduunka isbeddelaya.

11. Ku Kobcinta Qiyamka Qaranka ee Fanka & Ciyaaraha:

Annaga oo aqoonsanaya muhimadda ay fanka iyo ciyaaruhu u leeyihiin kobcinta hanka iyo wadajirka qaranka, musharaxaheenu waxa uu dhiirigelin doonaa hindisayaasha lagu horumarinayo hidaha, dhaqanka iyo wacyi gelinta bulshada. Isagoo oo maalgelinaya barnaamijyada fanka iyo ciyaaraha, musharaxayagu waxa uu awood u siin doonaa muwaadiniinta inay u dabaaldegaan hiddaha ay wadaagaan iyo kobcinta dareen ka mid ahaanshaha Jubaland-ta aan jecelnahay.

12. Abuurka Xiriirka Qurba & Arrimaha Dibadda :

Musharaxayagu waxa uu fahamsan muhiimada diblumaasiyadda firfircoon iyo doorka muhiimka ah ee qurba-joogtu ku leedahay kobcinta dhaqaalaha iyo is-dhaafsigu dhaqanka. Iyadoo ay ka go'an tahay dhiiri-gelinta maalgashiga qurba-joogta, fududaynta xawaaladaha, iyo taageeridda bulshooyinka qurba-joogta ah, musharaxayagu waxa uu xoojin doonaa xidhiidhka qurba-joogta iyo horumarinta fursadaha waxbarasho ee soo afjaraya farqiga u dhexeeya dalkeenna hooyo iyo bulshada caalamka. Anagoo kobcinayna iskaashiga iyo horumarinta isfahamka dhaqamada kala duwan, musharaxaheenu wuxuu xaqiijin doonaa in Jubaland ay sii chaato iftiin rajo iyo fursad u ah dhammaan bulshadeenna.

caafimaadka, waxbarashada caafimaadka bulshada, iyo helitaanka adeegyo daryeel caafimaad oo tayo leh. Isagoo ku dadaalaya Baahinta helitaanka iyo xoojinta kaabayaasha, musharaxayagu wuxuu xaqiijin doonaa in muwaadin kastaa uu helo daryeelka caafimaad ee uu u baahan yahay si uu u gaaro horumar iyo barwaaqo.

Gabagabadii, waaya aragnimada musharaxa ee uu ku soo maray qaxoontiga ilaa uu gaaray heer hogaamiye waxa uu daliil u yahay adkaysi, go'aan qaadasho, iyo dadaal aan gabasho lahayn oo uu u hayo dadka reer Jubaland. Isaga oo leh himilo geesinimo leh oo mustaqbalka ah, una heelan horumarka iyo barwaaqada, musharaxaheenu waa hogaamiyaha saxda ah ee nagu hagi kara mustaqbal ifaya dhamaan muwaadiniinta reer Jubaland. Si wada jir ah, aan ku dhiirano inaan ka dhabayno riyadeenna, oo aan ku dadaalno sidii mustaqbal wanaagsan aan u gaari lahayn.

**“Si wadajir ah, aan ku dhiirano inaan ku riyoonno horumar
Rumayso rajada, si aan ugu dadaalno mustaqbal
wanaagsan.”**

Astaan u Taagan Iftiin

AAN WADA SHAQEYNO

Safarkaygii nolasha ilaa wakhtigan waxa uu ahaa mid adkeysii, go'aan qaadasho ito dadka oo loo adeego. Waxaan ku dhashay Soomaaliya, waxaana ku soo barbaaray xero qaxoonti, waxaanan hadda taaganahay kaalin hoggaamienimo. Sida dadkale oo badan, waxaan magangalyo u raadsaday waddan fog, adduun ka fog gurigii aan jeclaa. Xeryaha Dhadhaab, iyo dareenka naxariiseed ee Maine – USA, waxaan ka bartay xaqiiqo run ah: rajadu kuma dhimato dibad-baxa. Way sii xoojisaa. Waan ogahay xanuunka colaadda iyo qaxa. Waxaan xambaarsanahay rajada iyo yididiilada shakhsiyaad aan la soo koobi karin oo la soo kulmay dhibatooyin, geesinimo aan gabasho lahayna ku waajahay.

Dad badan ayaa laga yaabaa inay u maleeyeen in wiil qaxootinimo soo maray in uusan dhisi karin nolol ujeedo leh, iskaba daa in uu helo shaqo waxtar lehe. Laakiin adkaysiga qoyskayga, taageerada bulshadayda, iyo waxbarashadii noqotay noloshayda, waxaan dhistay ganacsiyo. Waxaan aasaasay ururo u heellan bogsiinta, xoojinta, iyo kor u qaadista dadka jilicsan ee nagu dhex jira. Waxaan arkay waxa ka dhalan kara markaan wada shaqayno. Waxaan hortiinna ku taaganahay dareen qoto dheer oo aan u qabo xilka aan doonayo inaan u qabtto bulshadayda, dadkayga iyo dalkayga hooyo.

In ka badan toban sano, waxaan naftayda u huray kor u qaadista dadka jilicdasaan. Waxaan goob joog u ahaa awoodda wax-ka-beddelka ee ay leedahay naxariista, isu-turka, iyo waxqabadka wadajirka ah. Laga soo bilaabo bixinta adeegyada dhimirka caafimaadka ee dadka jilicdasaan iyo kuwa la takooro, iyo in la siiyo dhallinyarada awood iyo farsamo ay noloshooda wax kaga baddalaan, iyo ololaynta aan u galay xuquuqda haweenka iyo xoojinta dhaqaalahooda, shaqada noloshayda waxa hagayey aaminaad dhab ah oo qoto dheer: in qof kastaa, iyada oo aan loo eegin asalkiisa ama duruufiisa, uu u qalmo in la siiyo fursad uu ku horumaro. Ruuxa runta ah ee Afrikaanku waxa uu aqoonsan yahay in aynu dhammaanteen isku xidhan nahay, in masiirkeenu isku xidhan yihiin, iyo in mustaqbalkeenu uu ku xidhan yahay wadajirka awoodda aan leennahay inagoo ah hal bulsho, hal waddan, dad qudha. Hadda waa saacaddii miladaas la keeni lahaa waddankeenna hooyo.

Qaar baa laga yaabaa in ay yidhaahdaan caqabadaheenu aad bay u badan yihiin, kala qaybsanaantuna aad bay u qoto dheer tahay, musuqmaasuqu aad buu u sii xididaystay. Waxaan leeyahay waxay dhayalsanayaan awwoda dadka Jubaland iyo tan Soomaaliyeed! Waxay illoobeen adkeysigii lagu soohay taariikhdeenna, iyo wax-tarnimada dadkeenna ee waqtiyada adag. Musharaxnimadayadu waa mid kusalaysan cabbir tilmaameed muhiim ah oo ah riyada Jubaland oo barwaaqo ah, oo ammaan ay ugu noolaadaan dhammaan carruurteenu.

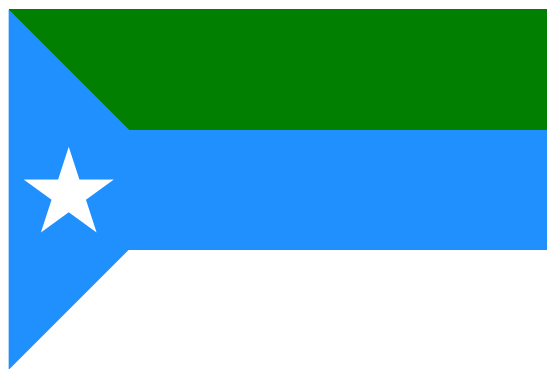
Jubaland oo beeraleydu arko dalagyadii uu beeray oo soo baxay, ilmaha tuulada joogana uu macallin leeyahay, hooyaduna ay og tahay in qoyskeedu nabad yahay, qofka dhallinyarada ah uu ku dhiirado inuu ku riyoodo mustaqbal ayna ku jirin colaad. Ballamo madhan ma aha, laakiin waa wax noloshaydu ay ku summadan tahay. Waxaan muujiyay inaan dhisi karo buundooyin isku xira bulshooyinka, si aan fikradaha ugu beddeli karo ficil. Waxaan fahamsanahay sida uu caalamku u shaqeeyo, kheyraadka iyo iskaashiga aan u baahanahay si aan xarigga uga furno awoodda Jubaland.

Si wadajir ah, waxaan ula dagaalami doonaa musuqmaasuqa, ma aha hadal, laakiin waxaan la dagaalami doonaa si daahfurnaani iyo isla xisaabtan aan leexleexad lahayn ay ku jirto. Waxaan dhisi doonaa hay'ado ADIGA kuu adeega, ee aan u adeegin kuwa xoogga badan oo keliya. Waxaan ka faa'iidayaan doonaa kheyraadkeena qaaliga ah - ma ahan oo keliya dhulka iyo badda, laakiin tamarta aan xadka lahayn ee dhallinyaradeena. Waxaan u wajihi doonaa aafada xagjirnimada si geesinimo iyo go'aan ah! Laakiin waxaan sidoo kale wax ka qaban doonaa sababaha keenaya - faqriga iyo rajo la'aanta ka dhigaya dhallinyarada kuwo u nugul fikradahaas. Waxaan raadin doonaa dib-u-heshiisiin dhab ah, ma aha hadal oo keliya, balse waxaan raadin doonaa caddaalad lagu saxo khaladaadkii hore taasoo ay garabs socoto wada hadal la isku bogsiyo oo ay bulshadu hoggaaminayso. Waxaan si hagar la'aan ah uga shaqayn doonaa sidii aan u dhisi lahaa Dhulka Jubba Land oo loo wada dhan yahay, barwaaqo iyo cadaaladna ku dhisan. Dhulka jubba oo ubad kastaa ka heli karo waxbarasho tayo leh, qoys walbana uu helo daryeel caafimaad oo jaban, qof kastaana heli karo fursad uu ku meel maro kartidiisa.

Saaxiibbayaal, tan keligay ma samayn karo. Waxaan u baahanahay taageeradiinna, tilmaantiinna, iyo iskaashigiinna. Si wadajir ah, waxaan uga gudbi karnaa caqabadaha nagu soo fool leh. Si wada jir ah, waxaan u dhisi karnaa mustaqbal ifaya oo ka rajo badan sidii aan waligeen malaynaynay. Markaa waxaan idinka codsanayaa walaalayaal reer Jubba Land inaad igu soo biirtaan waddadan aan hayo. Aynu is garab istaagno, garabka is-qabsanno, gacmahana is-qabsano, oo aan furno baal cusub oo taariikhda ummaddeenna ah. Si wada jir ah, aan ku dhiirano inaan ka dhabayno riyadeenna, oo aan ku dadaalno sidii mustaqbal wanaagsan aan u gaari lahayn. Wadajir, waxaan ku gaari karnaa heer sare. Si wada jir ah ayaan u dhisan karnaa Jubbaland oo aan ku wada faani karno. Jidka innaga horreeyaa waa adag yahay, laakiin uma aan dhaafin badaha iyo qaaradaha si aan uga gaabsado

caqabad. Socdaalkeyga – Qaxooti ilaa Hogaamiye – waxa uu cadeynayaa in marka aan nafteena aamino, marka aan u midowno ujeedo guud, in aysan jirin wax aynaan qabsan karin haddan nahay reer Jubaland. Doorashadani maaha mid aniga igu saabsan. Waxay ku saabsan tahay mustaqbalka aad u rabto carruurtiina iyo nafsiinna. Waxaan kugu martiqaadayaa inaad rajo ka doorato shakiga, ficilna ka doorato hadal-haynta. Midnimo doorta, horumar doorta, oo doorta Jubbalandna aan OGNAHAY in aan dhisan karno!

**ILAYSKA JUBALAND
MUSTAQBALKA**

CABDULLAAHI CALI